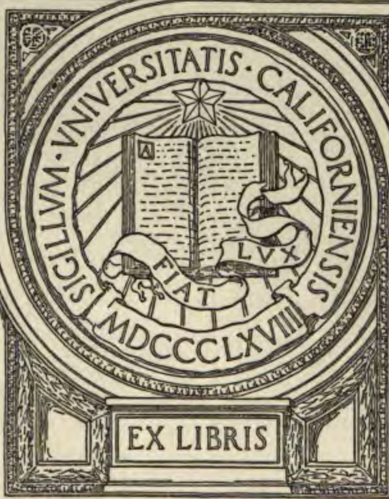
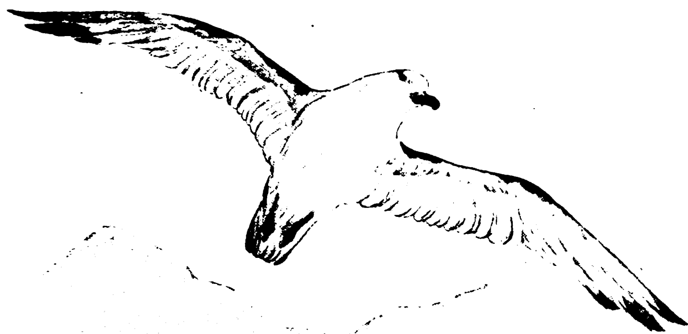

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

Med Forf. ...

JÓN SVENSSON

Islandsblomster

... PIOS BOGHANDEL

KØBENHAVN 1906

Yderst mod Norden lyser en Ø
klart gennem Isslag og Taage,
dér ved en Bjergild, som aldrig kan dø,
Oldtidens Billeder vaage.
Der fra gaar Sagnet vidt over Sø
Som en Maage.

A. Munch.

JÓN SVENSSON

ISLANDSBLOMSTER

JÓN SVENSSON

ISLANDSBLOMSTER

KØBENHAVN
FORLAGT AF V. PIOS BOGHANDEL
— T. BRANNER —
1906

Den litterære Oversigt over Sagaerne har tidligere delvis været optaget i »Varden«

Sally B. Salomons Bogtrykkeri.

INDHOLD.

»Island, hellige Ø, Ihukommelsens vældigste Tempel!
Bredt dit bølgende Hav freded om Oldtidens Aand«

Enhver kender de islandske Sagaer og Skjaldekvad — af Navn. Man kalder jo saa ofte Danmarks gamle Biland deroppe ved Polarkredsen »Nordens ærværdige Sagaland«, man har hørt og læst om vore gamle, nordiske Kongehoffer og Fyrstehaller i Danmark, Norge, Sverige, England og paa Ørkenøerne, hvor islandske Skjalde næsten aldrig manglede, hvor islandske Sagamænd plejede at fremsige deres fængslende Fortællinger for Konger, Jarler og deres Hird, ved deres ædle Kunst spredende Munterhed og Glæde, Belæring og Begejstring overalt, hvor de kom hen.

Alt dette er til en vis Grad kendt, men det er ejendommeligt, hvor lidet man dog i Almindelighed ved Besked om, hvad disse Sagaer og Skjaldekvad egentlig er, hvori deres Fortrin bestaar.

Det turde derfor maaske være danske Læsere kært at faa noget at høre om dette Emne, som jo dog egentlig skulde interessere os Nordboere. Det er netop her, vore stolteste Oldtidsminder findes. I disse herlige litterære Mindesmærker finder vi den Aand, der besjælede vore heltemodige Forfædre og drev dem til at udføre Bedrifter, der endnu den Dag i Dag kaster Glands over det skandinaviske Norden.

I vor gamle oldnordiske Litteratur ligger tillige vore Landes største litterære Berømmelse. Aldrig har de senere Aarhundreders skandinaviske Litteratur naaet den Højde, paa hvilken vore oldtislandske Stilkunstnere, Historikere og Digtere stod i det 10de, 11te, 12te og 13de Aarhundrede. De er endnu uopnaaede Mønstre. Dette er en Kendsgerning, som alle virkelige Kendere er enige om.

Jeg begynder med nogle indledende Bemærkninger.

Det Sprog, hvori Eddadigtene, Sagaerne og Skjaldekvadene er skrevne, var i Vikingetiden Danmarks, Sveriges og Norges fælles Sprog, »Norræna« (Norrönamaalet), d. v. s. »det Nordiske Sprog«. — Det kaldtes ogsaa »Dönsk tunga«, hvad der tyder paa Danmarks fremragende Stilling i de Tider. Senere, efterat det var gaaet tabt i de tre Skandinaviske Lande, fik det Navnet »Islenzka«, fordi det er blevet bevaret rent og saa godt som uforandret paa Island. Island er den eneste Plet Jord, hvor dette gamle, vidunderlig klangfulde Sprog endnu tales og skrives næsten ganske saaledes, som det taltes og skreves i Nordens heroiske Oldtid. Islænderne er saaledes den eneste blandt alle germanske Folkestammer, der har bevaret sit Sprog rent og uforandret i over et Tusind Aar — et Sprog, der i Rigdom og poetisk Skønhed langt overgaar de Sprog, der nu tales i de tre skandinaviske Lande.

* * *

Det er interessant at se, med hvilken rørende Kærlighed og levende Interesse hele det islandske Folk ogsaa nu hænger ved sit gamle oldnordiske

Sprog og dets herlige Litteratur. Det er dets Skat.

Enhver nok saa uvidende islandsk Bondemand, ethvert Barn, der blot kan læse, fordyber sig med Begejstring i Læsningen af de gamle Sagaer og Eddakvad.

Jeg husker endnu fra en Rejse, som jeg, for faa Aar siden, foretog igennem Island, hvorledes jeg en Dag paa en fattig Gaard ved Geysir talte med Bondens lille 12-aarige Søn om de gamle Minder, der knyttede sig netop til hans Fædrenegaard. Drengen fortalte med en Sikkerhed og en Begejstring, som forbavsede mig, om de store Mænd, som havde boet der. Han kendte dem alle ved Navn, vidste Besked om deres Fødsels- og Dødsaar, om deres Værker, Rejser og Bedrifter. Jeg hørte med den største Opmærksomhed paa hans Fortælling. Tilsidst sagde han til mig: »Men nu skal jeg vise Dem, hvor alt dette staar!« Han løb derpaa ind i »Badstuen« og kom snart tilbage igen med et ældgammelt Eksemplar af en berømt Saga stammende fra og omhandlende netop denne Egn. Han vilde vise mig, at alle hans Angivelser var rigtige. Denne og flere andre Sagaer kunde denne lille Bondedreng næsten udenad.

Jeg traf engang, paa samme Rejse, en dannet dansk Herre langt inde i det ejendommelige Land. Ogsaa han var højlig overrasket over, blandt Almuen deroppe, at finde, at endog Børn og simple Tjenestefolk, der endnu aldrig var komne udenfor den snævre Dal, hvor de var fødte, vidste langt bedre Besked om selv den gamle danske, norske og svenske Historie end Folk af samme Stand og Alder i Danmark.

Taler man med en islandsk Bondedreng, sagde

han og nævner man Navne som Lejre, Roskilde, Ringsted, Viborg eller Biskop Absalon, Esbern Snare, Valdemarerne, Knud den hellige, Knud den store o. a., eller nævner man tilsvarende Navne fra Norges eller Sveriges gamle Storhedstid. saa lyser hans Ansigt; derom kan han fortælle i Timevis. Og sin Kundskab herom har han ikke øst af fragmentariske Oversættelser, saaledes som de engang imellem findes i vore Læsebøger, men af det levende, stærke, friske, poetiske Originalsprog, fra Sagaerne selv, hvor Oldtidens vidunderlige Poesi, Kraft og Energi dufter een i Møde fra hver Side.

Paa en anden Gaard talte jeg engang med en 13 Aar gammel Bondedreng, hvis klare Øjne lyste af Forstand og Liv. Da jeg mærkede, at han vidste forbavsende god Besked om vor Oldtidshistorie, bad jeg ham nævne mig, hvilke Bøger han da egentlig havde læst. Han opgav mig følgende, som han havde læst gentagne Gange: Heimskringla af Snorre Sturluson, et af den gamle nordiske Litteraturs stolteste Mesterværker. — Knytlingasaga, en lang, spændende Fortælling om Danmark, især i Tiden, da de danske Konger, der bar Navnet Knud, regerede. — Jómsvikingasaga, hvor danske Helte som Vogn Aagesön og Palnatoke fra Fyn uudslettelig havde fæstned sig i hans Hukommelse. — Sagaerne om Egil Skallagrimsson, Gunløg Ormstunge, Gretter hin Stærke og desforuden en Del Kvad af den ældre Edda.

* * *

Men Interessen for den oldnordiske Litteratur indskrænker sig ikke til Island alene — i Udlandet synes den Opmærksomhed, som skænkes Eddaen, Skjaldepoesien og Sagalitteraturen at være stærkt i Tiltagende. De, som nøje kender denne Litteratur, undrer sig ikke herover, thi det er en Kendsgerning, at der ligger noget, man kunde næsten sige »fascinerende« i den, at der er en vis Tryllemagt til Stede i disse gamle Bøger. Naar man er det islandske Sprog mægtig, og derfor kan benytte sig af Grundteksten selv, saa føler man sig ligesom tryllebunden ved Læsningen af disse sælsomme, vidunderlig kraftige og paa den anden Side saa kunstnerisk skrevne Sange og Beretninger. Man støder under Læsningen hyppigt paa Ord, Vendinger og Bemærkninger, der virker paa een ligesom elektriske Stød, der farer een igennem Marv og Ben. Man kommer let til formelig at opildnes og begejstrss. Og hvad der frembringer disse Virkninger er intet andet end Skjaldenes og Sagaforfatternes vidunderlige Kunst.

Der falder mig her et lille Træk ind:

En dannet engelsk Herre fortæller om sig selv, at den første islandske Saga, som han fik i Hænde, var »Njàla«, Historien om den indebrændte, ansete Høvding Njàl. Han blev, skriver han, i den Grad greben af denne Læsning, at han, saasnart Bogen var læst til Ende, i al Hast pakkede sin Rejsekuffert og med første Skibslejlighed drog op til Island, for at besøge de Steder, hvor disse Tildragelser havde fundet Sted. Hvor stor den Opmærksomhed er, som stadig mere og mere skænkes den oldnordiske Litteratur i Udlandet, kan blandt andet ses af følgende:

Den bekendte, nu afdøde Professor Konrad Maurer i München gjorde denne Litteratur i den Grad til sit Hovedstudium, at han tilsidst ansaas for den største Autoritet paa dette Omraade. Og skønt han kun een Gang havde besøgt det gamle Sagaland, kendte han det dog med alle dets utallige historiske Minder og Steder ligesaa grundigt, som de lærdeste blandt Landets Beboere selv.

I Wien lever der en Videnskabsmand, Herr Poestion, som har fattet en saa stor Kærlighed til det islandske Sprog og dets Litteratur, at han stadig paa Tysk vedbliver at udgive det ene Værk efter det andet om dette sit Yndlingsstudium, og det til Trods for, at det kun bringer ham store, personlige Udgifter.

I Berlin lever en højt dannet Dame, Frk. Margaretha Lehmann-Filhès, som ogsaa er bleven tryllebunden af denne Litteratur. Hun har uden nogensinde selv at have været paa Island, tilegnet sig et saa stort Kendskab til Norrönamaalet, at hun gentagne Gange i islandske Tidsskrifter er optraadt som oldnordisk Forfatterinde. Hun har desforuden oversat paa Tysk flere Bind islandske Sagaer, og skrevet en Mængde Artikler om islandsk Litteratur og islandske Forhold.

En anden Dame, denne Gang hinsides Atlanterhavet, Miss Cornelia Horsford i Cambridge, Mass. U. S. A. har, til Trods for sin nordamerikanske Nøgternhed, maatte bukke under for Sagalitteraturens Trylleri. Hendes Interesse for oldnordiske Forhold bragte hende til, for et Par Aar siden, paa egen Bekostning at foranledige den lærde islandske Forfatter Valtyr Gudmundsson, Docent i Oldnordisk ved Københavns Universitet, tilligemed en anden Islænder,

Digteren Thorsteinn Erlingsson, til at komme over til Nordamerika, for der at foretage videnskabelige Undersøgelser af de gamle islandske Normanneres Spor i disse Egne. Hun har endvidere ladet Herr Thorsteinn Erlingsson foretage større Undersøgelser paa Island selv. Herom har hun saa ladet udgive et Værk: »Ruins of the Saga times«.

Den bekendte tyske Læge og Digter Fr. Weber blev ifølge hans egen Tilstaaelse stærkt paavirket af de oldnordiske Skjalde. I hans Hovedværk »Dreizehnlinden« støder man hyppigt paa oldnordiske Reminiscenser, oldnordisk Versform, oldnordisk Udtryksmaade og Tankegang. Hele Afsnit af dette Digt er ligesom et Ekko af nordiske Sagaer og Skjaldekvad. Det er bekendt, at der ved flere Universiteter og højere Læreanstalter i Tyskland findes saakaldte Saga- og Eddaklubs, hvor de Studerende med Iver lægger sig efter vore Forfædres Sprog.

I England studeres Sagalitteraturen med større og større Interesse. Islandsk Sprog er et Fag ved Universiteterne, og ved Cambridge Universitet virker en lærd Islænder: Hr. Eirikr Magnusson M. A. Han har tilligemed Englænderen Hr. William Morris oversat en hel Del islandske Sagaer paa Engelsk. — »The Saga of Grettir the outlaw« og mange andre islandske Sagaer er en meget yndet Folkelæsning i England.

En engelsk Herre, Hr. William G. Collingwood M. A.,*) tilligemed en Islænder, Hr. Dr. phil. Jón Steffánsson, har for 5 Aar siden udgivet et overmaade smukt Pragtværk om de gamle islandske Minder, med

*) Vel kendt i København, hvor han i den senere Tid har holdt meget interessante Foredrag.

Titlen: »En Valfart til Sagastederne paa Island.« (»A pilgrimage to the Saga-steads in Iceland.«)

Den lærde amerikanske Rigmand Professor Willard Fiske*), der var bosiddende i Florens, blev saa grebet af den oldislandske Litteraturs Skønhed, da han, for mange Aar siden, studerede ved Københavns Universitet, at han tog den Beslutning at samle alt, hvad der er bleven trykt paa dette Sprog. Han har da ogsaa i Florens, hvor han i mange Aar var bosat, samlet en saadan Mængde islandske Bøger, at hans islandske Bibliotek afgjort er det største, der eksisterer af denne Slags. Han besøgte flittigt de skandinaviske Lande for at samle nye Skatte til sin oldnordiske Bogsamling.

Professor Fiske begyndte i December 1903 at udgive paa det engelske Sprog et fint udstyret lille Tidsskrift, som han kalder med det islandske Navn »Mimir.« Det handler udelukkende om islandsk Litteratur og islandske Institutioner.

I Fortalen gør han selv Rede for Hensigten med dette Foretagende:

Det er 1) den, at lette Forskningen paa delte Omraade og gøre alle dem, der overalt i de forskellige Lande beskæftiger sig med det islandske Sprog, bekendt med hverandre. — 2) At bringe til det islandske Folks Kundskab, hvor stærkt Interessen for dets gamle Litteratur og Historie udbreder sig nu til Dags blandt de Lærde i alle Lande, og tillige at gøre det bekendt med Følgerne af denne Interesse, de Bøger nemlig, som allevegne i stadig stigende Antal

*) Prof. Fiske døde for et Par Aar siden.

udkommer om den islandske Litteratur. — 3) At bringe de Lærde, der beskæftiger sig med denne Litteratur, nærmere til det eneste Land i Verden, hvor Oldnordisk endnu er Folkets levende Sprog, hvor Sagaerne og Eddakvadene endnu er Folkelæsning, hvor Indholdet af disse gamle Mesterværker endnu faar Hjærterne til, i fuld Forstaaelse, at føle med, — medens i de andre germanske Lande Oldtidens klassiske Værker, Beowulf, Nibelungenlied og saa mange andre, ikke mere kan forstaas af Folket. — Endelig 4) at støtte den allerede saa lykkelig begyndte Udvikling af det lille Folk, denne Gren af den germanske Folkestamme, som i saa lange Tider, trods utallige Hindringer, har forstaaet at holde sig i Live ved Grændsen af det nordlige Ishav.

I et særligt Kapitel i »Mimir« anfører Prof. Fiske Navnene paa Lærde, som rundt omkring i Europa og Amerika, særlig paa Universiteterne, beskæftiger sig med den oldislandske Litteratur. Han anfører ved Siden af hvert Navn alt, hvad enhver af dem har skrevet om dette Emne.

Man forbavses ved at se den overordentlig store Mængde Lærde, der ivrigt sysler med disse vore egne herlige Oldtidsskatte.

Man faar da her at vide, at der næppe gives et Universitet, hverken i Europa eller Amerika, hvor ikke den ene eller den anden Professor beskæftiger sig alvorligt med Oldnordisk.

Prof. Fiske anfører ikke færre end godt og vel tre Hundrede Navne paa Mænd, for det meste bekendte Lærde, der beskæftiger sig med dette Studium i de forskelligste Lande.

Blandt de mange Universiteter og højere Læreanstalter, hvor den oldislandske Litteratur holdes i Ære og ivrigt studeres, vil jeg kun nævne følgende: München, Würzburg, Prag, Erlangen, Kiel, Rostock, Wien, Strassburg, Berlin, Breslau, Heidelberg, Göttingen, Freiburg i Br., Leipzig, Zürich, St. Petersborg, Helsingfors, La Sorbonne i Paris, Kiew, Gent, Amsterdam, Columbia U. S. A., Illinois U. S. A., Cambridge, London, Klausenburg i Ungarn, Oxford, Texas U. S. A., Groningen i Holland, Basel, Bern, Chicago, Missouri og Ny Zealand (Canterbury College). Hertil kommer naturligvis de nordiske og m. a.

At anføre Navne blandt de over 300 Lærde, som Prof. Fiske nævner som syslende med oldnordiske Studier, vilde føre mig for langt. Det maa være mig nok, at jeg ved det allerede anførte har gjort opmærksom paa den stærkt stigende Interesse for denne Litteratur i Nutiden. Denne Opmærksomhed fra den lærde Verdens Side kan vistnok med Rette betegnes som et ikke ringe Argument for den oldislandske Litteraturs indre Værd.

Efter disse almindelige Bemærkninger vilde jeg nu gerne forsøge paa at give nogle faa lidt mere bestemte Oplysninger om den oldnordiske Litteratur. Jeg benytter mig ganske særlig af Prof. Dr. Finnur Jónssons store, mesterlig skrevne Værk: »Den oldnorske og oldislandske Litteraturs Historie« (3 Bind paa henved 2000 Sider) — det nyeste og det bedste, der er bleven skrevet om dette Emne. Pater Alexander Baumgartners ypperlige Bog om Island har ogsaa været mig til stor Nytte.

Naar man betragter Islands Beliggenhed og dets

økonomiske Forhold, saa vil Den, der ikke er bekendt med Landets Historie, meget vanskelig kunne forstaa, at der i dette fjærne ensomme Land kan findes en overmaade frodig, vidunderlig smuk og højt udviklet Litteratur, — og dog er det faktisk ingen Overdrivelse, naar vi siger, at der paa denne ensomme Klippeø »i det brusende Hav« fra det niende til henimod det femtende Aarhundrede, altsaa i et Tidsrum af flere Hundrede Aar, har udfoldet sig en saa frodig og saa højt udviklet Litteratur, at den dristigt kan stilles ved Siden af et hvilketsomhelst Folks og en hvilkensomhelst Tids, ja, at denne ensomme Ø i sin aandelige Dannelses Guldalder, nemlig fra ca. 1100 til ca. 1300, utvivlsomt, med Hensyn til den nationale Litteratur, indtog den første Plads blandt alle Europas Nationer. Denne Paastand, hvor dristig den end synes at være, er en af alle Sagkyndigc anerkendt Kendsgerning.

Ja, en saa stor aandelig Spændstighed, Bevægelighed og Dygtighed besad dette lille Folk, at det ved Slutningen af det 13de Aarhundrede foruden sin egen nationale, overmaade rige og mærkelige Litteratur tillige havde tilegnet sig, dels ved Oversættelser, dels ved selvstændige Bearbejdelser paa sit nationale Sprog, Oldnordisk, næsten hele den poetiske Skat, der fandtes hos alle de øvrige, saavel germanske som romanske Folk.

Ved denne Oversættelse og Bearbejdelse af den kontinentale middelalderlige Litteratur drog næsten alle Middelalderens Yndlingshelte op til Sagalandet Island.

Saaledes, for kun at nævne et Par, blev den berømte Nibelungenlied paa Island til Thidreks-Saga,

Alexander Sangen blev til Alexanders-Saga, de Karolingske Epopeer med Heltene Roland og Holger Danske blev til den lange Karlamagnus-Saga, Artus-Cyclens Epopeer blev til Parcevals-Saga, Møttuls-Saga, Erreks-Saga, Ivents-Saga og Valvents-Saga.

Hertil sluttede sig saa Tristrams-Saga, Sagan um Flores ok Blankiflor etc. etc. etc.

Endvidere oversattes de græske og romerske Forfattere og Digtere, f. Eks. Sallust, Lucian, Titus, Vergil . . . og fik Titler som Romverjasögur (Romernes Sagaer) og Trojumannasaga, der omhandler Trojas Fald efter forskellige Kilder, baade græske og romerske.

Men alle disse fremmede Bearbejdelser, siger Baumgartner, betragtedes kun som et uvæsentligt Tillæg til Landets egen nationale, overmaade mærkværdige Skat.

Denne beundringsværdige aandelige Energi udfoldede sig ikke blot paa det skønlitterære Omraade. Vi møder ogsaa den mest alsidige aandelige Virksomhed, der tænkes kan. Med en forbavsende aandelig Interesse kastede man sig over saa godt som alle dengang kendte Videnskaber, fra Theologien til Arithmetik, Lægevidenskab, Astronomi etc. Herom skriver Prof. Finnur Jónsson blandt andet følgende:

»Den videnskabelige, litterære Sans, der viser sig i Sagaskrivningen, aabenbarer sig ogsaa deri, at man med Flid samler alle gamle Minder af enhver Slags, ikke alene de forhistoriske Sagn (»Fornaldarsögur«), men ogsaa gamle Digte og Brudstykker af saadanne, og anlægger hele Samlinger deraf; man samlede de islandske Love i forskellige Samlinger, man studerede

hele Mythologien, samlede, hvad der endnu var tilbage deraf, og skrev en sammenhængende Fremstilling af den; ligeledes studerede man den gamle Digtning, uddrog poetiske Benævnelser og ordnede disse i versificerede, systematiske Remser (til Lettelse for Digterne), samlede gamle Gaader osv. osv. Man studerede Kalenderværsen og Grammatik og skrev derom. Kort sagt, man møder saa godt som paa ethvert Omraade en ivrig, flittig Virksomhed, hvor vi mærker en virkelig sund og sand videnskabelig Sans og en bevidst kritisk Søgen efter Sandhed, der paa sin Maade staar paa Højde med Nutidens. Man møder allevegne den mest alsidige aandelige Interesse baade hos høje og lave.«

Hvor stor Udviklingen var paa Lovgivningens Omraade, kan ses af følgende Faktum. Jeg anfører det her som et Kuriosum, der viser, hvor velordnet det islandske Samfund maa have været paa den Tid: en fortrinlig ordnet Brand- og Ulykkesforsikring var dengang lovbefalet over hele Landet. Opstod der Brand, eller omkom Kvæget ved Pest eller ved pludselig indtræffende Uvejr, maatte alle Indbyggerne i den vedkommende Landsdel, efter en nøjagtig Undersøgelse, enhver efter sin Formues Størrelse, skyde saa mange Penge sammen, at den Skadelidte fik en passende Erstatning. Alt dette skete efter omhyggelig udarbejdede Lovbestemmelser, der tog Hensyn til de mindste Enkeltheder, hvorved særligt ethvert Bedrageri blev gjort umuligt og Tilskudene fra de enkelte ordnede.

Man tænke sig en saa moderne Indretning som

Forsikringsvæsenet saa fortrinlig organiseret paa den Tid!

* * *

Men hvordan kan nu en saadan forbavsende aandelig Udvikling i et saadant Land og i en saadan Tid forklares? Lord Dufferin, den for ikke længe siden afdøde britiske Gesandt i Paris, giver i sine Breve fra Island følgende Forklaring, som jeg anfører her i en noget forkortet Form:

Island blev, siger Lord Dufferin, fra først af befolket ikke, som det sædvanlig sker med et nyopdaget Land, af Røvere, Æventyrere eller Bærmen af et andet Lands Befolkning, men af de rigeste, ædleste og mest dannede Mænd i hele det daværende Norge. Mænd, som var altfor stolte til at underkaste sig Kong Harald Haarfagers Herredømme. De bragte med sig til deres ny Fædreland alle de Kundskaber og al den Dannelse, som deres Tid sad inde med.

Heri ligger Grunden til den uhyre aandelige Energi og Kraft, som den islandske Fristats første Indbyggere lagde for Dagen.

Overalt i Europa rasede der dengang store og smaa Krige, som lagde de største Hindringer i Vejen for al aandelig Udvikling. Til Island derimod naaede disse Krigens Bølger ikke hen, og saaledes har vi det Særsyn, at disse islandske Kolonister blev de første af alle europæiske Folk, som skabte en mesterlig og storslaaet national Litteratur.

De vænnede sig i den Grad til at arbejde med deres Hoved, fremfor med deres Hænder, at naar en kom til at lide en Fornærmelse, saa hævnede han sig

som oftest derfor, ikke ved at hugge Fornærmeren ned — hvad der jo ellers i de Tider var Skik og Brug ogsaa paa Island — men ved paa staaende Fod at digte og udslynge mod ham en rammende Vise, som gjorde ham latterlig i alles Øjne.

Da Kong Harald Blaatand engang havde bemægtiget sig et islandsk Handelsskib og behandlet Besætningen ilde, sendte Islænderne ham den Besked, at de nok engang ved given Lejlighed skulde hævne sig for denne Uret, men at de imidlertid vilde digte ligesaamange Nidviser om ham, som der fandtes Indbyggere i deres Land*).

Boglige Sysler og aandelige Arbejder blev drevne efter en storslaaet Maalestok paa Island.

Næsten alle de gamle skandinaviske Manuskripter er skrevne paa det islandske Sprog; Forhandlingerne mellem de nordiske Kongehoffer i de ældste Tider blev altid ledede af Diplomater, hentede fra denne Ø; de ældste topografiske Arbejder, som vi kender, skylder man Islændere; den Odinske Kosmogoni og Gudelære er blevne satte i System og nøjagtigt redigerede af Islændere. Endelig det første store historiske Værk, som er bleven skrevet af en Europæer paa hans Modersmaal, er et Værk af en Islænder: nemlig den storslaaede, mesterlig anlagte og udførte »Heimskringla« af Snorre Sturluson.

Om Stilen i Heimskringla siger Lord Dufferin, at

---

*) Dette enkelte Tilfælde af Uvenskab beviser ikke, at der ellers var et mindre godt Forhold mellem de Danske og Islænderne. Der herskede tværtimod det hjærteligste Venskab mellem dem. Islandske Skjalde og Sagamænd opsøgte gerne de prægtige danske Hoffer, og var gennemgaaende velsete der.

den forener i sig hele den dramatiske Kraft, som findes hos Macaulay, og hele den Finhed og Ynde, som man beundrer hos Clarendon.

Vi finder, siger han, i disse gamle, stolte Helteskikkelser hos Snorre Sturluson, som overhovedet i Sagaerne, noget saa stort og saa ædelt, en saadan ubøjelig Energi og Kraft parret med en saa klogt beregnende Forstand, at det er umuligt at gennemlæse disse Beretninger om de gamles Liv og Bedrifter, uden at blive greben af en ligefrem begejstret og lidenskabelig Interesse.

Aldrig, saaledes slutter Lord Dufferin, har de gamle sachsiske Kronisters latinske Beretninger kunnet gøre et lignende Indtryk paa mig.

Finnur Jónsson deler den oldislandske Litteraturhistorie i følgende tre Perioder:

Den 1ste Periode, ca. 850— ca. 1100, i hvilken man begynder at forfatte Prosaværker. I denne Periode blev ogsaa de fleste af Eddadigtene til.

Hertil hører endvidere Skjaldedigtningens Begyndelse og Udvikling.

Den 2den Periode, ca. 1100— ca. 1300. Her finder Sagaskrivningen Sted. Lovene nedskrives, og fremmede litterære Frembringelser oversættes og bearbejdes. — Det er Sagaperioden. Tilligemed Sagaskrivningen fortsættes Skjaldedigtningen.

Den 3die Periode, ca. 1300— ca. 1450, er Afskrivnings- og Samlingsperioden. Hovedarbejdet her er at samle og afskrive tidligere Værker.

* * *

Naar man skriver om den oldislandske Litteratur, skulde man helst holde sig til denne Inddeling og omtale først Eddadigtene, derpaa Skjaldekvadene og endelig Sagaskrivningen.

Men da i nærværende Tilfælde Stoffet vilde komme til at svulme altfor meget op, har jeg bestemt mig til at overspringe de to første Dele (Eddaen og Skjaldedigtningen), for kun at behandle den sidste Del, nemlig Sagalitteraturen. — Jeg vil dog tillade mig at gøre nogle ganske korte Bemærkninger om den vidunderlige Bog, som bærer Navnet Edda. — At jeg derimod helt forbigaar Skjaldelitteraturen gør mig egentlig Ondt, thi netop den udgør, sammen med Eddaen, den oldnordiske Litteraturs fineste og interessanteste Bestanddel. Men det kan i det mindste foreløbig ikke være anderledes, da denne Afhandling som sagt i modsat Fald vilde blive altfor lang.

* * *

Edda: Det kosteligste Klenodie i hele den oldislandske Litteratur er Eddaen. — Navnet Edda (afledet af óðr = Digt) betyder Poetik.

Denne mærkværdige Bog er det Bindeled, som knytter hele den oldislandske Litteratur til det øvrige Europas Aandsliv.

P. A. Baumgartner sammenligner Eddaen med en Vidunderblomst, hvis fjerneste Rødder maa søges i Orienten, og hvis Forgreninger senere udbredte sig over Vestens Lande, for tilsidst i det 8de Aarhundrede fra Norge at omplantes paa islandsk Grund. Her udviklede den sig nu i Nordlysets glødende

Straaleglans til de sælsomste, mest feagtige Former, overstrømmede af Liv og Kraft.

Dette Billede er meget passende, thi mange af de Tanker, der fremsættes i Eddaen, har deres Rod i det fjerne Østen, i længst forsvundne Tider, i en for os fremmed Kultur. Formen derimod, den vidunderlige Digtning, i hvilken disse Tanker træder os i Møde, er rent nordisk. Om Eddadigtningen i Almindelighed mener P. A. Baumgartner, at den »i storslaaet Majestæt, i Kraft, Sving og Fremstillingens Livfuldhed fuldt ud naar de højest staaende Nationers bedste mythiske Digterværker.«

Spørger vi nu, hvor gamle Eddadigtene er, og i hvilket Land de er blevne til, — saa svarer enkelte Lærde, især Nordmændene Munch og Keyser, at de er bleven digtede mellem Aar 400 og 800. S. Grundtvig og C. Rosenberg sluttede sig til denne Mening.

Th. Møbius og andre mener derimod, at Eddasangene hovedsagelig er islandske, maaske ogsaa tildels norske, og at de er affattede i de sidste Aarhundreder før deres Optegnelse ved Islænderne.

Efter, i en længere videnskabelig Afhandling, at have undersøgt alle disse forskellige Meninger, kommer Prof. Finnur Jónsson derimod, især ved meget grundige Tekstundersøgelser, til det Resultat, at Eddadigtene maa være blevne affattede i Tidsrummet ca. 870 til ca. 1200. De levede først i Folkets Erindring, indtil de af Islænderne blev samlede og paa det omhyggeligste ordnede og nedskrevne.

Endvidere hævder Prof. F. J. som sikkert, at

Nordboerne maa have besiddet mange Oldtidskvad før Eddaerne; men disse er desværre alle gaaet tabt.

Grunden til denne sin Antagelse finder han i Eddakvadenes vidunderlige Formfuldendthed og Skønhed, noget, der ikke kan forklares, naar man ikke antager en længere poetisk Udvikling, førend Eddaen blev til.

Her gælder, hvad den tyske Lærde K. O. Müller etsteds saa træffende har sagt om den ældste græske Poesi: »Es müssen mehrere Jahrhunderte dahingegangen sein, ehe die poetische Rede der Griechen diese Fülle, diesen Reichtum, diesen schönen Fluss gewann, der in den Homerischen Gedichten uns zur Bewunderung hinreisst.« — Men vore ældste Eddakvad som Hàvamàl og Brages Kvad o. s. v. udviser samme udviklede Sprog, Form og Velklang som Homers Digte.

Med Hensyn til det andet Spørgsmaal, hvor Eddaen først er bleven til, paa Island eller i Norge, kommer Prof. F. J., efter en meget lang kritisk Undersøgelse, til den Slutning, at kun et Par af Eddadigtene er islandske; enkelte er forfattede af normanniske Skjalde paa Grønland, det overvældende store Flertal derimod maa være skrevet i Norge.

Efter den islandske Professors Mening er det saaledes Nordmændene, hvem den ikke ringe Ære tilkommer at have frembragt et af de herligste Digterværker, som noget Folks Litteratur ejer.

Islændernes Fortjeneste derimod var da nærmest den, at de har samlet, ordnet, opskrevet og opbevaret Eddasangene og saaledes reddet fra Undergang et

hovedsagelig norsk Mesterværk, der til alle Tider vil udgøre det skandinaviske Nordens kosteligste Skat.

Jeg anfører her Navnene paa Eddaens Hovedsange tilligemed det Tidspunkt, paa hvilket de, ifølge Prof. Finnur Jónssons Undersøgelser, er blevne til:

ca. 874—900.	Hàvamàl IV. (Den Højes Tale.)
ca. 900 (890).	Þrymskviða. (Sangen om Thrym.)
	Baldrsdraumar. (Balders Drømme.)
	Skírnismàl. (Skirners Tale.)
	Rigsþula. (Sangen om Rig.)
	Völundarkviða. (Sangen om Vølund.)
ca. 900—925.	Vatþrúðnismàl. (Vavtrudnes Tale.)
	Grímnismàl. (Grimnes Tale.)
	Hàrbarðsljóð. (Sangen om Harbard.)
	Hàvamàl I—III, V—VI. (Den Højes Tale.)
ca. 935 (940.)	Völuspà. (Vølvens Spaadom.)
	Lokasenna. (Lokes Ordstrid.)
ca. 925—950.	Völsungakviða en forna. (Den gamle Sang om Vølsungerne.)
	Hamdismàl. (Sangen om Hamde.)
	Goðrúnarkviða en forna (II). (Den anden eller den gamle Sang om Gudrun.)
	Reginsmàl. II. (Regins 2den Tale.)
	Fjölsvinnsmàl. (Den Vises Tale.)
ca. 950 (975).	Helgakviða Hjörvarðssonar. (Sangen om Helge Hjørvards Søn.)
	Reginsmàl. I. (Regins første Tale.)
	Alvíssmàl. (Alvises Tale.)

Hyndluljóð. (Sangen om Hyndla.)
Gróttasöngr. (Sangen om Grotte.)
ca. 975—1000. Hymiskviða. (Sangen om Hyme.)
Fàfnismàl. (Favnes Tale.)
Sigrdrifumàl. (Sigdrives Tale.)
Goðrúnarkviða. I. (Den første Sang om Gudrun.)
Atlakviða. (Sangen om Atle.)
Hrimgerðarmàl. (Hrimgerds Tale.)
ca. 1000—1025. Grógaldr. (Groes Trolddom.)
Helreið Brynhildar. (Brynhilds Helfart.)
Helgakviða Hundingsbana. (Sangen om Helge Hundingsbane.)
Oddrúnargràtr. (Oddruns Klage.)
Goðrúnarhvöt. (Gudrun hidser sine Sønner.)
ca. 1050. Sigurðarkviða en skamma. (Den korte Sang om Sigurd.) Atlamàl en grænlenzku. (Den grønlandske Sang om Atle.)
ca. 1150—1200. Völuspà en skamma. (Vølvens korte Spaadom.)
Grípisspà. (Gripes Spaadom, eller første Sang om Sigurd Favnesbane.)

Til Slutning vil jeg saa, som Prøve paa Eddaernes Poesi, anføre et lille Brudstykke af »Völuspà« (Vølvens Spaadom) i H. G. Møllers Oversættelse. Det maa rigtignok bemærkes, at kun de, som er nogenlunde hjemme i den nordiske Mytologi, vil kunne forstaa det fuldstændigt. Dette Brudstykke handler om

Verdens og Gudernes Undergang, det saakaldte »Ragnarok«. P. A. Baumgartner kalder Völuspà for noget af det mest ophøjede, som den oldnordiske Poesi overhovedet ejer. Den kan med Rette kaldes det nordiske Hedenskabs Dødssang. Den mest gribende Dødssang, der tænkes kan.

Da saa hun*) vade
i tunge Vande
mensvorne Mænd,
mordgridske Ulve,
den, som lokker en andens
Mø til Elskov.
Der suged Nidhug
de døde Lig.
Ulven i Mændene sled.
Véd I nu mér eller hvad?

Brødre monne kæmpe
hinanden til Bane,
og Søskendebørn
Slægtskab bryde.
Ingen Mand
skaaner den anden.
Haardt er det i Verden.
Hor gaar i Svang,
Øksetid, Sværdtid
— Skjolde kløves —
Vindtid og Ulvetid,
før Verden styrter.
Jorden drøner;
Jættemøer flyve.

Mimis Sønner lege.
Lydt til Gudekamp
kalder det gamle,
gjaldende Horn.
Højt blæser Hejmdal,
Hornet han løfter,
Odin taler
med Mimes Hoved.

Da monne Asken
Yggdrasil skælve;
Oldtræet brager,
men Jætten løsnes.
(Angst griber alle
paa Hels Veje,
til Surts Slægtning
Guden sluger.)

Højt gør Garm
ved Gnipehule.

*) nemlig Vølven.

Lænken slides sønder;
Ulven løber.
Hrym farer fra Øst
med hævet Skjold;
i Jættevrede
Ormen sig bugter
og Voverne slaar.
Ørnen hvæser;
blegnæbet slider den Lig.
Naglfar løsnes.

Et Skib gaar fra Øst.
Muspels Skarer
stævne over Hav,
men Loke styrer.
Med Ulven fare
Uhyrerne alle;
Bylejsts Broder
er med i Følge.

Surt farer sydfra
med spillende Flammer;
af Sværdet skinner
Kampgudens Sol.
Stenbjerge styrte
til Bjergmøers Skræk.
Helte gik til Hel;
Himlen brister.

Hvad er med Aser?
Hvad er med Alfer?
Jøtunhejm gnyr.
Aser mødes paa Thinge.
Dværge stønne
ved Klippens Stendør,
hvor bag Væg de bo.
Véd I nu mer eller hvad?

Da kommer Hlins
anden Harm,
naar Odin gaar
med Ulven at kæmpe,
og Beles lyse Bane*)
med Surt.
Da monne Friggs
Glæde falde

Da gaar Sejrfaders
store Søn
Vidar frem
med Valdyret at kæmpe.
Med Haand han Sværdet
i Uhyret støder,
til Fenres Hjærte,
og hævner sin Fader.

Da kommer Hlodins
herlige Søn.
Odins Søn.
vil med Ormen kæmpe.
Midgaards Vogter
i Vrede slaar.

*) Beles Bane(mand) ɔ: Frey.

Ni Fjed bort
gaar Fjørgins Søn;
han vakler, saaret. —
Menneskers Slægt
af Jorden svinder.

Solen sortner;
Land synker i Sø;
de lyse Stjerner
fra Himlen svinde.
Ild monne rase
og Lue hvirvle;
den høje Flamme
mod Himlen spiller.

DE ISLANDSKE SAGAER.

ca. 1100—ca. 1300.

„Som Sagas evige Stentavle staar Island,
den stærke Klippeø, i det brusende Hav."
H. C. Andersen.

Sagaperioden kaldes med Rette den islandske Litteraturs Guldalder. Der opstod nemlig paa Island i Tiden mellem Aarene 1100 og 1300 nogle forholdsvis faa, men glimrende Forfattere, der blev til lysende Mønstre for en Hær af myreflittige, højt dannede og begavede Mænd, der helt hengav sig til boglige Sysler.

Der skabtes saaledes i dette Tidsrum en overmaade righoldig Prosalitteratur, de saakaldte »Søgur« (Plur. af »Saga«).

Der var næppe et Hjem paa hele Island, hvor der ikke blev studeret og skrevet. Med en beundringsværdig Flid og Energi søgte man at overgaa hinanden i Forfatterkunst. De yngre og mindre begavede bragte deres Arbejder til de større. Der blev rettet, vraget, ændret, omarbejdet og filet.

Hele Landet var ligesom forvandlet til et stort Forfatterværksted.

Begejstringen for Dannelse, Studier, aandelige Arbejder af alle Slags var bleven et nationalt Særkende for Island. »Island war der Hauptsitz und die weithin strahlende Leuchte nordischer Kultur,« skriver Poestion.

Utallige unge Mænd af de rigere og fornemmere Familier rejste til Udlandet, til Norge og England, men dog særlig til Frankrig og Tyskland, for der, ofte i mange Aar, at hellige sig til videnskabelige Studier og saaledes optage i sig al den Dannelse, som Datiden havde at byde paa. Naar de saa kom tilbage, hengav de sig med Liv og Sjæl til disse aandelige Sysler, som saa mægtigt havde grebet hele det islandske Folk.

At det, under saadanne Forhold, maatte komme til en ualmindelig Blomstring i litterær Henseende, vil man let kunne forstaa.

Følgen blev da ogsaa, at Island i dette Tidsrum skabte en national historisk Litteratur saa glimrende, saa fuld af den fineste Kunst, at intet andet Folk i Europa kunde opvise noget lignende.

Denne Litteratur var i første Række Sagalitteraturen, og den staar endnu den Dag i Dag som et Unikum, som noget ganske enestaaende i sin Art.

»Saga« betyder ikke Sagn eller lignende, men omtrent det samme som det græske Ord logos, det mundtlige eller nedskrevne Ord. — en mundtlig eller nedskreven Beretning, i Ordets videste Betydning.

Hovedreglen for enhver Sagaforfatter udtrykkes af Sagamændenes første Repræsentant, Præsten Are den Frode, i følgende enkle Sætning: »Enhver Saga maa fortælles saaledes, som den er gaaet for sig«

(þat verðr at segja svà hverja sögu sem hún gengr). Herved forbødes alle selvlavede, opdigtede Fortællinger. — Sandt at sige forefaldt der da ogsaa dengang baade paa Island og i de øvrige nordiske Lande, Begivenheder, der var mærkværdige, storstilede, interessante og spændende nok til at overflødiggøre Fantasifostre.

Da imidlertid saadanne opdigtede Sagaer dog senere opstod, saa blev de af Forfatterne selv — betegnende nok — ligefrem kaldte »Løgnehistorier« (»Skröksögur«).

Sagaerne er altsaa for det meste strengt historiske Værker, de bedste, ja omtrent de eneste Kilder til de nordiske Landes Oldtidshistorie.

Professor Finnur Jónsson siger: »Saa godt som alt, hvad vi véd om den nordiske Kultur, stammer fra vore islandske Sagaer. Der finder vi de klareste og nøjagtigste Beskrivelser af Privatlivet; vi behøver her kun at henvise til Dr. Kaalunds udmærkede Afhandling 'Familielivet paa Island i den første Sagaperiode', hvor Mand og Kvinde følges fra Fødslen til Graven. Vi faar her det klareste Billede af et Menneskelivs Førelse og dets forskellige Stadier, indtil de mindste Detaljer, lige fra Børnene med deres Lege og Legetøj, til de voksnes mere alvorlige Sysler. Der er her næppe nogen Side af Menneskelivet, der ikke bliver belyst,

»Hvad der kan faas ud af Sagaerne med Hensyn til Bygninger og deres Indretning, ogsaa til de mindste Detaljer, vil man tydelig kunne se af Dr. V. Gudmundssons ypperlige Skrift ‚Privatboligen paa Island i Sagatiden'.

»En levende og fyldig Skildring af det oldnordiske Liv har Weinhold formaaet at give i sin bekendte Bog ‚Altnordisches Leben'. Her faar vi en Redegørelse for Klædedragt og Vaaben, Fødevarer og Næringsveje, og meget mere.

»Om det aandelige Liv faas paa samme Maade de fyldigste og sikreste Oplysninger ud af Sagaerne. Ja, Sagaerne maa siges at være et uvurderligt Kildevæld for nordisk Historie i alle dens Grene.«

Men det er ikke blot Nutiden, som maa ty til de islandske Kilder angaaende Nordens Historie. Det samme var ogsaa Tilfældet allerede i Middelalderen selv.

Omtrent alle Forfattere i Danmark og Norge, som i Middelalderen skrev om Nordens Historie, maatte øse af den islandske Litteraturs Kilder. — Saaledes anfører Saxo Grammaticus, som Hjemmel for en ikke ringe Del af sit Værk, Islændernes Fortællinger — thi dette Folk, siger han, sætter stor Pris paa omhyggeligt at bevare Mindet om fremmede Folks Bedrifter (jfr. Danmarks Riges Historie, S. 713).

Det samme gør den berømte norske Munk Theodoricus i sit store Værk: »Historia de antiquitate regum norwagiensium«. Hans eneste Hjemmelsmænd for Tidsregningens og hele det historiske Indholds Vedkommende er Islænderne*) (jfr. Prof. F. Jónsson. II Bd., S, 599).

Flere Sagaers Paalidelighed er i den senere Tid

*) »Quos constat,« — skriver han, — »sine ulla dubitatione præ omnibus aquilonaribus in hujusmodi semper et peritiores et curiosiores extitisse.«

blevet angreben af enkelte ellers dygtige Historikere, men disse Angreb har vist sig at være stærkt overdrevne, hvad Prof. F. Jónsson tilfulde har bevist. Man maa tværtimod beundre de fleste store Sagaers historiske Nøjagtighed.

Dette forhindrer dog ikke, at Sagaerne er meget poetiske i Formen. Emnet behandles med Kunst og lægges tilrette med en fremragende digterisk Dygtighed, saa at Fremstillingen bliver interessant og fængslende, ofte helt igennem ualmindelig gribende og spændende, I denne Forstand kan Sagaerne kaldes poetiske Kunstværker af første Rang. — Ja, hvad Fremstillingen angaar, saa er Sagaerne endnu uopnaaede Mønstre for en livagtig Historieskrivning. — Saaledes lyder den almindelige Dom over dem.

Men trods al Poesi i Formen, holdt man sig dog, som sagt, med den pinligste Nøjagtighed til den historiske Sandhed.

P. A. Baumgartner siger: »Vi har i Islænderne et Folk, som var alvorligt, grundigt og dygtigt nok til, ikke at søge sin kæreste Underholdning i selvopfundet Fantasispil, men i sande, virkelige Minder fra sin egen Fortid.«

Allerede før den egentlige Sagaperiode, opstod der flere overmaade betydelige Sagaer, nemlig i Tidsrummet 960 til 1060. Disse Sagaer falder netop i den mærkelige Overgangstid fra Hedenskabet til Kristendommen.

Det er disse Brydninger, denne Kamp paa Liv og Død mellem det stærke normanniske Hedenskab og Kristendommen, mellem de nordiske Landes Vætter, Eddaens vældige Guder og »hvide Krist«, som

giver disse første Sagaer deres højst ejendommelige Præg.

P. A. Baumgartner skriver herom: »Sagaerne blev forfattede i den højst mærkelige Tid, da Brydningen mellem Hedenskabet og Kristendommen fandt Sted. Denne Brydning vedvarede godt 200 Aar. Denne Omstændighed giver Sagaerne noget ganske særlig interessant og tiltrækkende. De fremtryller for os overmaade interessante kulturhistoriske Billeder fra disse mærkelige Vikingetider, og de er alle fulde af den reneste og mægtigste Poesi.«

De eventyrlige, ejendommelige nordiske Skikkelser, som Shakespeare har idealiseret i sine Dramaer, staar i de islandske Sagaer lyslevende for vore Øjne, som virkelige Skikkelser af Kød og Blod.

Her optræder for vort undrende Blik titanagtige, kæmpemæssige Karakterer, ubændige Lidenskaber, Menneskehjertets Naturkræfter i hele deres Vælde; her bliver vi Vidner til frygtelige Forviklinger, rædselsfulde Gerninger, rystende Katastrofer. Men derimellem oprulles ogsaa de morsomste, nydeligste Billeder af store patriarkalske Familier: muntre Bryllupper og mægtige Folkeforsamlinger, lange Sørejser og æventyrlige Vandringer. Med eet Ord: vore store Forfædres hele Liv og Virken.

Intet Folk i Evropa besidder saa klare, ligefremme og tillige saa storslaaede, digteriske Skildringer fra dets ældste Historie, som det islandske Folk.

Intet andet Folk i Evropa kan fremvise et saa omfattende litterært Monument fra Hedenskabets sidste Periode og fra dets Overgang til Kristendommen, hvor

hele Folkets Aand, Skikke og Sæder afspejler sig saa fuldkomment. Ja, Sagaerne fører os omkring i alle Islands Fjorde, Dale og Ørkener, og paa alle Nordsøens Kyster. Vi færdes blandt denne Tids højst interessante Mennesker paa Island, i Danmark, Norge og Sverige, i England og Irland, ja vide om Lande, i hele den normanniske Verden, der jo naaede langt i de Dage. Vi tager Del i de uafbrudt paa hverandre følgende Foretagender, Bedrifter af kloge, stærke, modige Mænd — for hvem det ikke gælder om at »leve et langt — men derimod et daadrigt Liv«, som det hedder i en af Normannernes Livsregler.

Alt fortælles saa naturligt, saa ligefrem, saa fængslende, at man godt kan forstaa, at netop disse Sagaer udgjorde hele Folkets Yndlingsunderholdning og derfor ogsaa betragtes som en af de Kilder, hvor Normannerne øste deres vilde Energi, deres utæmmede Virkelyst, deres Haardførhed og Jernvilje. Selv i vore Tider har man Eksempler paa denne oplivende og hærdende Indflydelse, som Sagaerne ogsaa nu kan udøve. Den berømte danske Linguist K. Rasmus Rask siger, at han her har lært med ubøjeligt Mod at bære Livets Prøvelser og Modgang, og at foretrække Døden, fremfor at handle mod det, som han erkender for Ret. Selv om dette skulde være en Del overdrevent saa viser det dog, at der fra Sagaerne maa strømme En visse velgørende, forfriskende og kraftige Luftninger imøde. Det er, som om man der følte de stærke normanniske Folks sunde Hjærteslag.

Et Punkt, som ikke nok kan paaskønnes, er, at Løsagtighed, slibrige Scener eller utugtige Bemærkninger saa godt som aldrig forekommer.

For ganske faa Dage siden talte jeg med en af Danmarks dygtigste og mest afholdte Forfattere. I Samtalens Løb henvendte han følgende Ord til mig: »De islandske Sagaer er Kunstværker af første Rang, ja henrivende Kunstværker, fulde af Skønhed, Højhed og Kraft, duftende af den fineste Poesi; i kunstnerisk Værdi fuldstændig paa Højde med alt, hvad den græske og romerske Litteratur har frembragt. De hører til det mest klassiske og mest ophøjede i hele Verdenslitteraturen.«

Hvad er det da, der giver Sagaerne denne Fuldkommenhed, dette ejendommelige Noget, som saaledes er i Stand til at henrive og beruse alle dem, der paa nogen Maade er modtagelige for det litterært skønne, store og ædle? Det er, foruden selve Indholdets Storslaaethed, Sagaernes særlige Stil, Form og Indretning.

Lad os da standse her et Øjeblik.

De islandske Sagaers Stil og Fremstillingsmaade er saa original og ejendommelig, at man med Rette kan tale om en særlig »Sagastil«.

Man har ofte sammenlignet den med Stilen i Herodots historiske Værker.

Vi finder her den mest ophøjede Kunst saavel i Udtryksmaaden som i Stoffets Behandling. Forfatteren har grundigt gennemtænkt hele Sagaen. førend han nedskrev den. Han har ordnet alt med en beundringsværdig Takt, Smag og kritisk Sans. Han har lagt alle dens enkelte Dele saaledes tilrette, at enhver Ting er netop paa den Plads, der tilkommer

den. Intet kan forandres eller ombyttes, uden at den tilsigtede Virkning lider derved.

Kun en fuldendt Kunstner kan skrive saaledes.

Det ejendommelige ved denne Kunst er dens overmaade velgørende Enkelhed, Ligefremhed og Beskedenhed baade i Disposition, Form og Udtryksmaade.

Ja, her skjuler den højeste Kunst sig under en Form, der ved første Øjekast synes at være den mest ligefremme, ukunstlede Naturlighed. Enhver, som læser disse Fortællinger, synes at alt, hvad der her siges, netop maatte siges paa denne Maade og ikke anderledes. — Netop saadan vilde jeg have udtrykt mig, tænker man ... — Men heri ligger jo, som bekendt, den ægte Kunsts Særkende.

Professor Finnur Jónsson skriver: »Alt er tilsyneladende yderst simpelt, og dog har vi her for os de mest ophøjede Kunstværker, dobbelt store paa Grund af deres ædle Simpelhed.«

Sagamændenes Beskedenhed viser sig ogsaa deri, at de altid skjuler sig, at de aldrig træder frem med et »jeg« aldrig møder med subjektive Domme og Bemærkninger.

Man har sammenlignet en Sagas Forfatter med en Mand, der staar skjult bag ved et Tæppe og fortæller de herligste Ting, men uden nogensinde at vise sig for Tilhørerne.

Fremstillingen er i det hele episk-dramatisk. — Episk — for saa vidt som Fortællingen skrider jævnt fremad i historisk-kronologisk Orden. — Dramatisk — for saa vidt som den haster fremad tildels i Dialogform for det meste med en tragisk Afslutning.

Den rent historiske Fortælling og Dialogformen veksler rigelig med hinanden.

Bernh. Döring (»Bemerkungen über Typus und Stil der isländischen Saga«) siger S. **29**: »Ved denne velgørende Afveksling faar Indholdet en overordentlig Friskhed og Livlighed, og, som Følge af Dialogens ejendommelige Væsen, ikke sjældent en usædvanlig Højhed og noget storslaaet ved sig.«

Dog er Fortællemaaden altid jævn og ligefrem, ganske som den daglige Tale var.

Sindstilstande beskrives ikke gerne, undtagen da ganske kort og med et eller to Tillægsord. Man foretrak at lade dem fremtræde eller antyde dem i noget ydre, eller ved en haandgribelig Virkning af den indre Affekt — (f. Eks.: »Egil Skallagrimsson svulmede saaledes op — da hans Søn blev begravet — at Klæderne revnede«.)

I den meget hyppige direkte Tale og i Dialogerne viser Forfatternes Kunstsans sig i et nyt Lys, nemlig ved Replikkernes store Skønhed, korte Fyndighed, Klarhed og Kraft.

Man har ofte sammenlignet dem med Sværdslag og Øksehug.

Om Sagaernes Form og Indretning siger Prof. Finnur Jónsson, blandt meget andet, endnu omtrent følgende: De islandske Sagaer er overhovedet alle Biografier og kun dette. De begynder saa at sige ab ovo med at fortælle om Hovedpersonernes Fødsel og Herkomst. Disse følges saa paa deres Livsbane til deres Død. Indenfor disse to Yderpunkter opstilles og ordnes alle de samlede Enkeltfortællinger saa-

vidt muligt i kronologisk Orden. Det hele deles i mindre Afsnit, Kapitler, med eller uden Overskrift.

Naar en ny Mand, der ellers ikke spiller nogen større Rolle i Sagaen, optræder, indføres han ofte uden videre, eller helst med en Vending som: »En Mand hed N. N.«, hvorpaa en Beskrivelse kan følge.

Naar en Person, der spiller en forholdsvis kort, afsluttet Rolle, er færdig, hedder det gærne: »Og saa er han ude af Sagaen«; dette bemærkes, for at ikke Tilhørere og Læsere skal have flere Personer i Erindring, end højst nødvendigt. Det er rent praktiske Hensyn, der her har gjort sig gældende.

Naar man har gennemlæst en Saga, opdager man meget hurtigt, at der intet findes deri, der kunde siges at være overflødigt eller Emnet uvedkommende. Der findes ingen Digressioner.

Heri adskiller Sagaen sig grundigt og til sin absolute Fordel fra de middelalderlige latinske Arbejder. Der mentes nemlig lærde Digressioner at høre til som Pryd og som Vidnesbyrd om Forfatterens store Lærdom.

Man læse blot den Tids nordiske Forfattere, der skrev paa Latin. Jeg vil her anføre et Eksempel: Da den ellers udmærket lærde og dygtige norske Forfatter af »Historia de antiquitate regum norwagiensium« fortæller om Hakon Jarls Død i Pentlandsfjorden, indskyder han et helt Kapitel »de natura Charybdis et de Longobardis et Hunnis« — »quia de ipso sermo incidit!«

Alt saadant er bandlyst af en islandsk Saga. Forfatternes kritiske Sans og rene Smag tillod det ikke. Ja, dette udtales aabenlyst flere Steder, f. Eks.: »og

ikke behøver man at fortælle om de Mænds Landnam*) (d. e. Okkupation af Land), som ikke forekommer i denne Saga«. (Eyrbyggja, 8.) — »Der skete mange Ting i Biskoppens og Nordlændingernes Mellemværende, som ikke vedkommer denne Saga«. (Gretterssaga 21,2).

Naar Forfatteren dog en enkelt Gang medtager noget, der strængt taget kunde undværes, saa undlader han ikke at gøre Læseren sin Undskyldning.

Alt i Sagaen danner saaledes et velordnet Hele, hvor Stoffet er lagt tilrette efter nøje overvejede Regler, hvor Indholdet kommer til at udvikle sig paa dramatisk Vis, hvor Spændingen stadig stiger, indtil den tragiske Udgang naaes.

Vi kommer nu til at omtale en Mand, der ikke blot betragtes som den største Mand, der nogensinde har levet paa Island, men som ogsaa paa den aandelige Dannelses Omraade tillige maa anses for en af de største Mænd, der overhovedet nogensinde har levet i det skandinaviske Norden.

Denne Mand var Snorre Sturluson.**)

Blandt Sagaforfatterne, der jo, som sagt, næsten alle er indhyllede i et uigennemtrængeligt Mørke, er han en af de faa kendte.

Han var en stor Statsmand, en mægtig Høvding, uovertruffen paa Grund af sin alsidige Lærdom og sit enestaaende fine Forfattertalent.

Disse Egenskaber og tillige hans vidtskuende

*) Landnam, af »nema land« = tage et Land i Besiddelse.

**) Sturluson d. e. Søn af Sturla (Genit. Sturlu).

Blik og store Menneskekundskab gjorde ham, som ingen anden, egnet til i Litteraturen at gribe ind med mægtig Haand.

Hans Edda og hans Heimskringla staar da ogsaa der som det skandinaviske Nordens største Mesterværker.

Det turde paa dette Sted være interessant at høre, hvad et betydeligt dansk Værk »Danmarks Riges Historie« af Joh. Steenstrup, Kr. Erslev, V. Mollerup, J. A. Fridericia, E. Holm og A. D. Jørgensen, som netop nu er i Færd med at udkomme, dømmer om Snorre Sturluson. Snorre stilles her ligeoverfor Saxo Grammatikus, og der anstilles en Sammenligning mellem de to Mænd:

»Paa Island og i Norge var man ikke bleven evropæisk som i Danmark. Den altid levende historiske Sans og den omhyggelig bevarede Tradition havde paa Island allerede paa Valdemarstiden sat Frugt i historiske Sagaer paa Modersmaalet. Her var mange om Arbejdet, hver fortalte en enkelt Konges eller Families, et enkelt Tidsrums eller Landskabs Historie, medens Saxo var ene og skrev Folkets Historie gennem alle Tider.

»Men paa Saxos Tid levede — om end født nogle Aartier før Saxo — den Mand, der naaede Højdepunktet for denne Historieskrivning. Snorre Sturlassón var ikke som Saxo en ukendt Klærk uden Rolle i Samtidens Historie, han var tværtimod den mægtigste Personlighed i det islandske Samfund og deltog i Bestemmelsen af Øens Skæbne. Han var paa sin Maade lærd og belæst, men om han forstod Latin, er tvivlsomt.

»Snorre Sturlassón stod ikke overfor den Opgave som Saxo at skulle selv indsamle alt Materiale, thi der forelaa allerede før ham en rig Litteratur, men meget maatte han dog finde, alt skulde han kritisk sigte og gennemtrænge med sin egen historiske Forstaaelse og psykologiske Opfattelse. Og her viser Snorres Overlegenhed over Saxo sig i den skarpe Kritik, i den gennemførte Orden og gode Komposition. Ikke blot har han en fastbygget Tidsfølge og angiver overalt Tidsafstande, han har Slægtregistre — hos Saxo hører vi ofte, at en Person er af gammel, ædel Herkomst, men næsten aldrig gives et Stamtræ.

»Snorre inddeler nøjagtigt og henviser i sin Skildring til, hvad der var eller vil komme, hvilket næsten aldrig sker hos Saxo. Medens store Bestanddele af Snorres Tekst er fra tidligere Sagaer ordret optagne i hans Værk, er hos Saxo alt blevet omsat i hans Stil. Og medens Snorre i det hele følger en Stilform, som var bleven egen for Sagaerne, har Saxo uagtet al sin Læsning og alle Laan fra Latinen sin egen selverhvervede Stil.

»Snorre tegner med glimrende psykologisk Sans overalt Menneskeskikkelser, som lever og forstaas, han følger jævnlig Personen fra Barndommen indtil Døden, medens Saxo sædvanlig kun skildrer os med klare og fine Træk den fuldt udviklede Personlighed.

»Saaledes ser Snorre paa Fortiden som den kloge, modne Dommer, medens Saxo, der i saa meget lægger en Ungdommens Naivitet og dens Ensidighed for Dagen, er den entusiastiske, fantasirige Fortæller.

»I Heimskringla er der mere tragisk Højhed, men Saxos Værk er til Gengæld uvurderligt ved dets

Strejfblink henover alle Samfundslivets Forhold og ved at være den enestaaende Fundgrube til Kundskab om Danmarks Fortid og om mange Sider af Nordens Historie.«

Snorre blev født paa Gaarden Hvammr i Breiðifjord i Aaret 1178.

Da han var 3 Aar gammel, kom han paa Gaarden Oddi, som ved Præsten Sæmund den Vise var bleven til et Dannelsens Midtpunkt, og hvor nu Jón Loptsson, en af Islands største Retslærde og tillige den mest afholdte Mand paa hele Øen, boede.

Jón Loptsson hørte til den islandske Fristats og tillige til Moderlandet Norges højeste Aristokrati saavel ved sin Fødsel som ved sine aandelige Evner.

Hans Slægtninge paa Faderens Side hørte til Landets banebrydende Mænd. Hans Moder Thora var den norske Konge Magnus Barfods Datter. Saaledes mødtes i hans Hjem saavel Norges som Islands ærværdigste Traditioner.

I denne Kreds opdroges Snorre. Paa Grund af hans fremragende Begavelse og den udmærkede Undervisning, som han her nød, blev han, henimod 20 Aar gammel, allerede anset for at være Islands lærdeste Mand.

Da hans Fosterfader Jón Loptsson døde, blev han hos dennes Søn Sæmund og giftede sig med den rige Herdis Bersadatter, og blev, da hendes Fader døde (1202), Arving til en uhyre Formue.

Han forlod nu sit Barndomshjem Oddi, drog først til Borg, og derpaa til Reykholt, hvor han indrettede sig med fyrstelig Pragt.

I 1215 traadte han for et Tidsrum af 4 Aar i Spidsen for den islandske Fristat som Lovsigemand, levede derpaa flere Aar i Sverige og Norge, hvor han ved de kongelige Hoffer opnaaede en høj Anseelse, blev for anden Gang valgt til Lovsigemand for 8 Aar, forstod ved sin kloge Politik foreløbig at krydse Kong Hakon den Gamles truende Planer angaaende Islands Erobring; var dog desværre mindre heldig i sin indre Politik, idet han paa Grund af sin Magt og sine umaadelige Rigdomme skaffede sig mægtige Fjender indenfor sin egen Slægt.

Mange var misundelige paa Snorre, Manden, der lig en Konge hvert Aar red til Altinget med et prægtigt Følge paa gennemsnitlig 800 Mand. Hans Søn Urækja bidrog ikke lidt til Ophidselsen ved sit anmassende Væsen.

Kong Hakon, som forgæves havde ventet paa, at Snorre skulde overtale sine Landsmænd til Underkastelse under Norge, benyttede sig nu af den voksende Misstemning og opfordrede Islænderen Gissur Thorvaldson, som opholdt sig ved hans Hof, til enten at bringe den mægtige Mand levende til Norge eller at berøve ham Livet.

En Sammensværgelse kom i Stand, og Snorre Sturluson faldt for Morderhaand, under meget tragiske Omstændigheder, den 23. September 1241, 63 Aar gammel, paa sit eget Herresæde Reykholt.

Under sin over 40 Aar lange offentlige Virksomhed havde Snorre imidlertid fundet Tid til, ved Siden af sine politiske Sysler, at beskæftige sig med den islandske Aandskultur i alle dens forskellige Retninger.

Han besang som Skjald baade Hakon og Skule

Jarl og modtog som Digterløn, som det var Skik og Brug, Sværd, Skjold, Brynje og Banner, samt stor Ære og Berømmelse.

Den yngre Edda tilskrives ham og bærer hans Navn (»Snorraedda«). Den bestaar af tre Hoveddele. Den første Del, der bærer Titlen »Gylfaginning« (d. e. Gylfes Forblændelse) udvikler i en uforlignelig smuk, enkel og naturlig Fremstilling hele den nordiske Mythologi. Den er en af de ypperligste Folkebøger, som noget Folks Litteratur kan fremvise.

Den anden Del, »Skàldskaparmàl«, er en fuldstændig Poetik, hvor alle digteriske Omskrivninger, Synonyma og Hentydninger, der findes i det mythologiske Sprog, forklares.

Den tredje Del, »Hàttatal«, forklarer for de vordende Skjalde 100 forskellige Versarter med passende Mønstre.

Som en lille Prøve vil vi her anføre Begyndelsen af Gylfaginning efter R. Nyerups Oversættelse.

Efter en kort, poetisk-dramatisk Indledning begynder Snorre sine Forklaringer over den nordiske Gudelære. Disse fortsættes helt igennem i Dialogform. Vi møder her enkelte religiøse Forestillinger, som har en vis mærkelig Lighed med den kristne Religions: een Guddom i tre Personer etc.

Gylfeginning
eller
Hvorlunde Gylfe blev skuffet.

Første Kapitel. — Gylfes Rejse til Asgaard.

Gylfe, som regerede i det Land, der nu hedder Sverige, var en meget klog og vis Mand. Han un-

drede sig over, at Asafolket var saa mægtigt, at alt skete efter deres Vilje, og han grundede paa, om det monne komme af deres egen Kraft, eller om Aarsagen maatte søges hos de Guder, som de dyrkede. Han foretog sig derfor en Rejse til Asgaard. Vel drog han ukendt afsted, og havde paataget sig en gammel Mands Skikkelse, men Aserne var klogere, og, vidende om hans Færd, gjorde de følgende Kogleri. Da han kom ind i Staden, fik han Øje paa et Palads, saa højt, at man næppe kunde se over det. Dets Tag var belagt med forgyldte Skjolde som Teglstene, saaledes som Thjodolf hin Hvinverske synger om Valhal:

Snilde Tækkemænd
Tækkede Tag,
Borgens Bjelker
Blinked af Guld.

I Indgangen saa Gylfe en Mand, som legede med Smaa-Sværd, saa behændigt, at syv af dem paa eengang var i Luften. Denne spurgte ham ad, hvad han hed. Gylfe svarede, at hans Navn var Gangler, at han var kommen langvejs fra, og bad om Natteherberg. Tillige spurgte han, hvem der ejede Borgen. Svaret var, at det var Kongens; og vilde han følge Gangler hen til ham, saa kunde han selv spørge ham om hans Navn. Derpaa drejede Manden sig om og gik foran ind i Paladset. Gangler fulgte efter; og straks sloges Døren i paa Hælene efter ham. Der var mange Værelser, og en stor Mængde Mennesker, hvoraf nogle legte, andre drak. og somme kæmpede. Meget af, hvad han saa, forekom ham utroligt, og udbrød han:

Alle Udgange,
Før du gaar frem,
Omskue skal du;
Thi uvist at vide,
Hvor Uvenner sidde
Paa Lur i Baghold.

Blandt andet saa han der tre Højsæder, det ene ovenfor det andet, og en Mand siddende i hvert. Han spurgte, hvad disse Høvdinge hed. Den, som havde ført ham ind, svarede, at den, som sad i det nederste Højsæde, var Konge og hed Hár (d. e. den Høje), den næstved Jafnhàr (d. e. den Ligehøje) og den øverste Thridie (den Tredje). Hàr spurgte den ankomne, hvad hans Ærende var, og lagde til, at Mad og Drikke var til Tjeneste for ham som for alle i Valhal. Han svarede, at for det første vilde han gerne vide, om her fandtes nogen særdeles klog Mand. Hàr svarede: ikke kommer du uskadt ud, medmindre du er klogere. Staa nu frem du, som spørger; det bør sig, at den sidder, som svarer.

Andet Kapitel. — Om den øverste Gud.

Gangler gjorde da følgende Spørgsmaal: hvo er den fornemste blandt alle Guderne? Hàr svarede: Han hedder i vort Sprog Alfader (ɔ: alle Tings Ophavsmand). I Asgaard hin gamle havde han 12 Navne, nemlig: 1) Alfader, 2) Herrain eller Herian, 3) Hnikar eller Nikar, 4) Nikkur eller Hnikudr, 5) Fjølnir, 6) Oski, 7) Omi, 8) Biflidi eller Biblindi, 9) Vidrir, 10) Svidrir, 11) Svidor, 12) Jalg eller Jalkr.

Gangler spurgte atter: Hvor er denne Gud? Hvad formaar han? og hvad stort har han udrettet? Hàr svarede: Han lever altid, behersker sit Rige, og raader over alt baade stort og smaat. Jafnhàr erindrede, at han havde skabt Himmelen, Jorden, Luften og alt, hvad i dem er. Thridie tilføjede: og, hvad der er vigtigst, han dannede Mennesket, og gav det en Aand, som skal leve og aldrig forgaa, om end Kroppen bliver til Muld eller brændes til Aske. Alle dydige skulle leve og være med ham i Gimle eller Vingolf, onde Mennesker derimod fare til Hel og siden til Niflhejm eller den niende Verden . . .

— — — — — — —

Saaledes fortsættes nu Samtalen hele Bogen igennem. Hele Mythologien gennemgaas, Verdens, Menneskers og Guders Skæbne og meget andet. Tilsidst slutter Gylfaginning paa følgende overraskende Maade: »Kan du spørge videre (sagde Hàr til Gangler) ved jeg ikke, hvoraf du har det; jeg har ingen Mand hørt fortælle videre om Verdens Skæbne. Tag nu tiltakke med dette.

»Derpaa hørte Gangler stor Bragen paa alle Kanter. Han saa sig om, og pludselig fandt han sig staaende ganske alene, og saa intet andet end den jævne Slette. Han begav sig da bort, kom hjem til til sit Rige, og fortalte de Begivenheder, han havde set og hørt. Disse Fortællinger gik siden fra Mund til Mund.«

* * *

Snorres Hovedværk er imidlertid »Heimskringla« (Verdens Kreds), en norsk Kongesaga, som strækker

sig fra de mythiske Tider til nogle Aar før Snorres Mord.

Heimskringla — siger P. A. Baumgartner — er et af Middelalderens smukkeste historiske Værker. Det hviler paa den omhyggeligste Granskning af alle Overleveringer, paa den skarpeste Kritik og det nøjagtigste Kendskab til de vedkommende Lande, Norge, Island, Sverige og Danmark. Det er skrevet med en erfaren Statsmands skarpe og praktiske Blik og med en ægte Digters hele Livlighed og Anskuelighed.

Det er et af de herligste Monumenter, som det islandske Aandsliv har efterladt os, og et Vidnesbyrd om, at det saa fjerne Øland langt havde overfløjet Moderlandet i aandelig Spændstighed og Modenhed.

* * *

Det vil her være paa sin Plads at anføre som Prøve et eller andet Brudstykke af Heimskringla, for at man kan gøre sig en Forestilling om Snorres uforlignelig livlige Fremstillingsmaade.

Jeg vælger da det 38te Kapitel i Kong Olaf den helliges Saga. Det handler om en lille Familiebegivenhed under et Besøg, som Kong Olaf aflagde hos sin Moder Asta. — Asta var. efter sin første Mands Død, bleven gift med en rig Høvding af kongelig Byrd, ved Navn Sigurd Syr. Sigurd var en stor Landbrugsmand. Asta og Sigurd havde tre smaa Sønner: Guttorm, Halfdan og Harald. Disse tre Drenge var altsaa Kong Olafs Halvbrødre, og den lille Harald, den yngste af de tre, blev senere, under Navnet Harald Haardraade, Norges Konge.

Snorre beretter om denne lille Familiebegivenhed paa følgende Maade:

»... Kong Olaf vendte sig nu til Ringerige, og Asta, hans Moder, gjorde et stort Gæstebud til hans Ære. Dengang bar Olaf alene Kongenavnet i Norge.

»Det fortælles, at Kong Olafs Moder Asta, midt under Festen, fremførte sine Børn og viste ham dem. Kongen satte sin Broder Guttorm paa det ene Knæ og sin Broder Halfdan paa det andet, Kongen saa stift paa Drengene, satte et bistert Ansigt op og lod, som om han var vred paa dem, hvorover de blev grædefærdige. Da bar Asta sin yngste Søn, som hed Harald og var tre Aar gammel, til ham. Kongen saa ogsaa bistert paa ham; men Drengen saa Kongen lige i Øjnene. Da tog Kongen Drengen i Haaret og ruskede ham; men han greb fat i Olafs Mundskæg og rykkede i det, det bedste han kunde. Da sagde Kongen: ‚Hævngerrig vorder du i din Tid, Frænde!‘

»Dagen efter gik Kongen med sin Moder omkring paa Gaarden og kom til et Kær. Der var just Drengene Guttorm og Halfdan, Astas Sønner, og legede. De havde bygget store Gaarde og Kornlader, hvori der var mange Nød og Faar; det var deres Leg. Ikke langt derfra, ved en lille Dam, sad Harald og havde mange Træspaaner, som flød paa Vandet. Kongen spurgte ham, hvad det skulde betyde. ‚Det er mine Krigsskibe,‘ svarede han. Kongen lo derad og sagde: ‚Det kan være, Frænde, at den Tid kommer, da du raader for Skibe.‘ Derpaa kaldte Kongen Halfdan og Guttorm til sig og spurgte først Guttorm: ‚Hvad vil du helst have mest af, Frænde?‘ ‚Agre‘, svarer han. ‚Hvor store Agre vil du da have?‘

‚Det vilde jeg,' svarede Drengen, ‚at dette Næs, som gaar ud i Vandet, var tilsaaet overalt hver Sommer.' Men paa dette Næs stod ti Gaarde. Kongen siger: ‚Der kunde vokse meget Korn.' Da spurgte Kongen Halfdan, hvad han vilde have mest af. ‚Kør', svarer han. ‚Hvormange Kør vil du da have?' — ‚Naar de gaa til Søen, for at blive vandede, skulle de staa her om Vandet saa tæt, som de kunde.' — ‚Store Husholdninger ville I to have,' svarer Kongen, ‚og deri ligne I eders Fader.' Derpaa spørger Kongen Harald: ‚Hvad vil du have mest af?' ‚Krigskarle,' sagde han. ‚Hvormange vilde du da vel have af dem?' ‚Saa mange,' sagde han, ‚at de i eet Maaltid kunde opæde min Broder Halfdans Kør,' Kongen lo og sagde til Asta: ‚Her opdrager du en Konge, Moder!' — Mere af deres Samtale ved den Lejlighed omtales ikke.«

* * *

Vi er nu endelig komne til det Spørgsmaal: Hvem er Forfatterne til de næsten utallige Sagaer, som, foruden Heimskringla, blev skrevne paa Island i den saakaldte Sagaperiode, og hvoraf mange anses for næsten uovertræffelige Mesterværker?

Det er ejendommeligt, at medens man bestemt véd, at Snorre er Forfatter til Heimskringla, er, som vi før har bemærket, omtrent alle de øvrige Sagaers Forfattere fuldstændig ukendte.

Man har længe ment, at disse mange Sagaer maatte hidrøre fra Lægfolk. Men dette var et højst mærkeligt Faktum, thi i alle andre Lande var det jo Gejstligheden og ganske særlig Klosterfolk, der i de

Tider var de eneste Bærere af aandelig Kultur. Saaledes blev da Island en højst paafaldende Undtagelse fra den almindelige Regel.

Medens den græske og romerske Litteratur blev reddet fra Undergang, bevaret og udbredt af lærde Munke i Middelalderens talrige Klostre, skulde de islandske Benediktiner- og Augustinermunke, som ejede flere blomstrende Klostre paa Øen, have holdt sig borte fra den store aandelige Bevægelse, der saa mægtigt havde grebet hele det islandske Folk! Og denne herlige Sagalitteratur var da udelukkende et Produkt af en rent verdslig Kultur.

Her var det næsten kun Lægfolk, som vandt en udødelig Berømmelse ved at frembringe en Litteratur, der overgik alt, hvad disse Klostre var istand til at yde.

Dette sagde man, og man forbavsedes højlig over denne mærkelige Undtagelse. Det var en næsten uløselig Gaade; thi det var jo ellers bekendt, at mange islandske Præster og Munke havde udmærket sig som højtbegavede Skjalde.

Dog denne Gaade kan nu vel siges at være løst, takket være de senere Aars utrættelige Forskning.

Forholdet er nemlig det modsatte af, hvad man saa længe havde troet: det kan nu vel antages som sikkert, at det hovedsagelig er fra de islandske Klostre og ikke fra Lægfolk, at de fleste Sagaer er udgaaede.

Til denne Slutning kommer ogsaa den udmærkede protestantiske Lærde, Prof. Finnur Jónsson, der med sin vanlige Grundighed og Upartiskhed ogsaa har undersøgt dette Spørgsmaal.

Han skriver blandt andet: »Ganske vist var den islandske Historieskrivning begyndt, førend noget Kloster eksisterede paa Island. Men i Løbet af det 12te Aarhundrede stiftedes 5 Klostre, 2 paa Nord- og 2 paa Vestlandet, det 5te paa Sydlandet. Hertil kommer et paa Nordlandet stiftet lidt efter Aar 1200.

»Nu er det saa, at Beliggenheden af disse Klostre svarer paa det nøjeste til Sagagrupperne.«

Man plejer nemlig at inddele nogle af de berømteste nationale Sagaer i Grupper, der svarer til de Egne, hvor de er skrevne, eller hvorom de handler. Der opstaar saaledes, blandt mange andre, følgende Sagagrupper:

1. Borgarfjord-Myregruppen:

Egils saga Skallagrimssonar. Bjarnar saga hitdælakappa, Gunnlaugs saga Ormstungu. Harðar saga Grimkelssonar.

2. Bredefjord- og Isefjordgruppen:

Eyrbyggjasaga. Gisla saga Súrssonar.
Laxdælasaga. Fóstbræðrasaga,

3. Den nordlandske Gruppe:

Bandamannasaga. Vatsdælasaga.
Hallfreðarsaga. Heiðarvígasaga,

4. Øfjordsgruppen.

Víga-Glúmssaga, Ljósvetningasaga.
Valla-Ljótssaga. Reykdælasaga.

5. De Østfjordske Sagaer.

Þorsteins saga hvíta Hrafnkels saga freysgoða.
Vàpnfirðingasaga. Hjarðvíkingasaga.
Droplaugarsonasaga.

Men nu beder Prof. F. Jónsson os om at lægge Mærke til det betydningsfulde Faktum, at disse fem Sagagrupper netop er fremkomne paa de Steder, hvor de fem Klostre laa, — og efterat det sjette Kloster var blevet grundlagt, lidt efter Aar 1200, begyndte nye Sagaer at udkomme netop i den Landsdel.

Men det er en sikker Kendsgerning, at de allerfleste Sagaer er skrevne i de Egne, hvor deres Indhold foregaar. Forfattergrupperne falder altsaa sammen med Sagagrupperne.

Desforuden er det bekendt, at de allerførste store Sagaforfattere var Præster, f. Eks. Are hin Frode, Forfatter til det store Mesterværk »Islendingabók«, og Sæmund hin Frode.

Prof. F. Jónssons Slutning, efter en lang og omhyggelig begrundet Undersøgelse, er altsaa følgende:

»Jeg tror, at vi er berettigede til at drage den Slutning, at den islandske Sagaskrivning, der oprindelig var begyndt af og udgaaet fra Præster og særlig knyttet til saadanne Lærdomssæder som Sæmund Frodes Bolig, Oddi paa Rangàrvellir og Are Frodes Ungdomshjem, Haukadalen, er fortrinsvis knyttet til de islandske Klostre, og at de enkelte Sagaer enten er blevne til der, eller er opstaaede under stærk og afgørende Paavirkning fra Klostrenes lærde og litterært interesserede Beboere.

»Paa denne Maade forklares alt paa det bedste; Kongesagaerne ved vi — bortset fra Eiríkr og Snorre — skyldes gejstlige Forfattere; Bispesagaerne ligeledes, og en stor Del af Slægtsagaerne vidner om deres gejstlige Ophav.

»Fremdeles er der ingen Tvivl om, at de fleste

Bearbejdere og Afskrivere i det 13de og 14de Aarhundrede fortrinsvis var Præster.

»Naturligvis kunde ogsaa særlig begavede Lægmænd, udstyrede med historiske Kundskaber, give sig af med historisk Forfatterskab, f. Eks. Mænd som Snorre — hvis han da var en fuldblods Lægmand*) — og Sturla. Men vi fejler næppe ved at antage, at disse og mulig et Par til danner en Undtagelse fra Hovedreglen, der var den, at Sagaerne i et overvejende Antal er forfattede af islandske Præster og gejstlige.

»Dette Forfatterskab, med den Sans for Oldtidens Liv og den Upartiskhed, hvormed Hedenskabets Personer omtales, gør den islandske Gejstlighed al mulig Ære. Ingen Steder findes et bittert Udfald i de ældre Sagaer; det 10de Aarhundredes Begivenheder behandles ligesaa lidenskabsløst som det 11tes. Det er ene og alene den historiske Fortælling og den historiske Sandhed, der efterstræbes. Det er et videnskabeligt Maal, der søges ved Hjælp af en videnskabelig Methode.«

Altsaa danner Island i dets Litteraturs Guldalder ingen Undtagelse fra den almindelige Regel. Ogsaa her var det Gejstligheden og særlig de katholske Klostermænd, der gik i Spidsen for Kulturen og den højere Dannelse.

Om den islandske Gejstlighed i den katholske Tid siger Prof. F. J. endnu, blandt meget andet, følgende:

De islandske Præster var de verdslige Høvdingers

---

*) Man tvivler nemlig, om Snorre Sturluson har nydt gejstlig Uddannelse eller ikke.

egne Sønner og nære Slægtninge, der handlede efter Samraad med disse og under gensidig Forstaaelse ... Gejstligheden følte sig eet med det Folk, som den tilhørte. Ejendommeligt for denne ringe Forskel paa de to Stænder er, at der i det 12te Aarhundrede fandtes mange »boglærde« gejstlig uddannede Høvdinge, der dog ingensinde beklædte et kirkeligt Embede.

Foruden den gejstlige Sagaskrivning foregik der i Klostrene en udstrakt gejstlig Undervisning samt en rig Oversættelsesvirksomhed, der bestod i at oversætte paa Landets Maal latinske Homelier, Legender og Apostelhistorier, hvoraf der er levnet et ganske betydeligt Antal. Der kendes ogsaa en grammatisk-retorisk Virksomhed ...

Alt dette viser den islandske Gejstligheds, særlig Munkenes, udstrakte videnskabelige Interesser og flittige Virksomhed, og lader os skimte, hvor stor en Del den har i Islands gamle, nationale Litteratur.

Tiltrods for at det var Munke, der deltog heri, var og blev Litteraturen national. Dette har sin Grund i den ovenfor nævnte ringe Forskel paa gejstlig og verdslig Stand i det 11te og 12te Aarhundrede, tilligemed den inderlige Sammenhæng, der bestod mellem begge. Denne Sammenhæng var saa stærk, at et Par Forsøg paa at skrive paa Latin omkring 1200 forblev isolerede og ikke fristede til Efterlignelse. Nogen middelalderlig latinsk Forfattervirksomhed kunde ikke komme istand. Man følte, at man skrev for et forstaaende Folk, et Folk, der paa Grund af sine stærke Traditioner og hjemlige mundtlige Sagafortæl-

linger krævede at kunne læse disse, naar de blev bogførte . . .

Kundskaberne i Latin har dog i Almindelighed været ret gode, saa at man ikke alene forstod at tyde de originale Skrifter, men ogsaa at skrive Latin; Oversættelserne er i Reglen korrekte og smagfulde.

Saaledes stod Oplysningen og Dannelsen paa Island paa et forholdsvis højt Standpunkt, og, naar henses til den nationale litterære Virksomhed, paa et højere, end hos noget andet Folk i Europa.«

* * *

Hidtil har vi kun omtalt nedskrevne Sagaer. Førend man imidlertid begyndte at nedskrive Sagaerne, havde det i lange Tider været Skik baade i Norge og paa Island at fortælle dem.

Ja, dette var den mest yndede Forlystelse hos høje og lave, Og det kan vist med Rette kaldes en Forlystelse, der baade var forstandig og ædel. Ved Kongernes Hoffer og ved de store Folkeforsamlinger stod de Mænd højt i Ære, som havde den Gave at fortælle smukt, livligt og gribende om vigtige Begivenheder, om store Mænds Levnetsløb og om modige Krigeres Bedrifter.

Dette Fortællertalent udviklede sig efterhaanden til en høj Kunst, og de Mænd, der besad det, og havde udviklet det ved Studium og fortsat Øvelse, var sikre paa at vinde Hæder og Berømmelse, hvor de saa end kom hen.

Man kunde maaske sammenligne saadanne Sagamænd med Nutidens større Talere eller Foredrags-

holdere. Man tænke f. Eks. paa den norske Skjald Bjørnstjerne Bjørnsons Foredragstourné i Danmark for nogle faa Aar siden, eller paa vor egen Sagamand, Herman Bang.

Paa Island udviklede denne Kunst sig i høj Grad. Ved Fester og Bryllupper, ja i de sædvanlige hjemlige Kredse omkring paa Gaardene, var Sagafortællinger den mest søgte Underholdning.

Det blev ikke herved. De dygtige islandske Sagamænd blev meget stærkt efterspurgte ogsaa i Udlandet. Det er jo f. Eks. blandt andet bekendt, at Biskop Absalon, Danmarks største Mand, gerne lyttede til en islandsk Sagamand, der længe opholdt sig hos ham, og at det var ham, som saa sørgede for, at Sagakunsten senere ogsaa blev omplantet paa dansk Grund.*)

I »Morkinskinna«, en gammel islandsk Sagabog, berettes følgende klassiske og særdeles karakteristiske Træk om en Islænder hos Kong Harald Haardraade**). Det kan tjene som et typisk Eksempel. Jeg anfører det her i sin Helhed, saaledes som Morkinskinna fortæller det. Oversættelsen er fra Prof. F. J.:

»Engang kom der en ung Islænder til Kongen (Harald Haardraade) og bad om at maatte opholde

---

*) Det var nemlig Absalon, som formaaede sin Ven og Skriver Saxo Grammatikus til at samle og udgive i Sagaform gamle Overleveringer, islandske og andre, angaaende Danmark. Rigtignok skrev Saxo ikke paa Sagasproget, det nationale nordiske, men han valgte, europæisk som han var bleven, Europas lærde Sprog, Latinen, hvori han jo ogsaa var en fuldendt Mester.

**) Jfr. S. 45. Harald Haardraade var jo den treaarige Dreng, som saa tappert ruskede i sin Halvbroder, Kong Olafs Skæg.

sig hos ham. Kongen spurgte, om han forstod sig paa noget, men han sagde, at han kunde Sagaer. Da sagde Kongen, at han vilde tage imod ham. Til Gengæld skulde han forpligte sig til at underholde enhver, som forlangte det. Det gjorde han nu og blev yndet af Hirdmændene. De gav ham Klæder, og Kongen gav ham Vaaben i Haand. Saaledes gik det til henimod Jul. Da blev Islænderen tavs og indesluttet. Kongen spurgte ham om Grunden hertil. Han sagde. at det blot var Lunefuldhed. ‚Det er ikke sandt,' sagde Kongen; jeg vil gætte paa Aarsagen. Du er vistnok færdig med dine Historier. Du har hele Vinteren igennem underholdt enhver, der har forlangt det, og nu er du ked over at være færdig, lige som Julen staar for Døren.' ‚Det er rigtig gættet,' lød Svaret; ‚jeg har kun een Historie tilbage, og den tør jeg ikke fortælle; thi det er din Udfærdssaga'*). Ja, det er netop den Historie, jeg helst gad høre, og fra nu af skal du være fri for at skulle underholde alle og enhver: men selve Juledag skal du begynde paa denne Saga og fortælle deraf et lille Stykke, men jeg skal sørge for, at den bliver dig lige saa drøj, som Julen er lang. Du skal hverken mærke paa mig, om jeg synes godt eller ilde derom.' Nu begyndte Islænderen første Juledag og fortalte en Stund, indtil Kongen befalede, at han skulde holde op. Folk begyndte at drikke og tale om, at det havde været dristigt gjort af Islænderen at fortælle Kongen hans egen Historie, og hvad mon denne vilde sige til det. Saaledes gik det hele Julen igennem; da Julen var

---

*) Om et Krigstog, som Harald havde gjort i Syden.

tilende, var ogsaa Historien ude. Aftenen efter at Sagaen var sluttet, spurgte Kongen Islænderen: ,Er du ikke nysgerrig efter at vide, hvad jeg synes om din Historie? ,Jeg er meget bekymret i saa Henseende, Herre Konge.' Jeg skal da sige dig, at jeg synes særdeles godt derom, og din Fortælling svarer til Indholdets Beskaffenhed, men af hvem har du lært Historien?' Han svarede: ,Det var min Sædvane hjemme (paa Island) hvert Aar at ride til Tings (til Altinget), og her lærte jeg hvert Aar noget af Sagaen af Halldor Snorrason,' hvortil Kongen bemærkede, at det saa intet Under var, at han kunde den saa rigtig.«*)

* * *

Vi har ovenfor gjort opmærksom paa, at Islænderne ved Enden af det 13de Aarhundrede, foruden deres egen overmaade rige nationale Litteratur, tillige havde tilegnet sig ved Oversættelser og selvstændige Bearbejdelser næsten alle de poetiske Skatte, der fandtes hos de germanske og romanske Folk, med hvilke de stod i stadig og levende videnskabelig Forbindelse.

Vi maa her tilføje, at der ved Siden heraf endnu fremkom en helt ny og meget righoldig Litteratur, som atter dannede et Hele for sig, nemlig den religiøse.

Under Kristendommens Indflydelse mylrede en hel Skov af hidtil ukendte Planter frem. Det bedste,

---

*) Halldor havde nemlig deltaget i Haralds Ledingsfærd i Syden og var en af hans haardføreste Mænd.

man kunde finde i de katholske Lande, blev oversat, og mange nye, selvstændige Sagaer opstod, denne Gang ikke mere om dristige, trodsige Vikinger og Krigsbegivenheder, men om hellige Mænd og Kvinder, hvis aandelige Kampe og Bedrifter man ogsaa her forstod at skatte og begejstres for. Det er meget interessant at se, hvorledes de fleste af Middelalderens berømteste religiøse Værker straks fandt Vej til Island og der ligesom skiftede Klædebon; de forvandledes nemlig til ægte Sagaer.

Vi vil her til Slutning blot anføre Titlerne paa nogle af disse sidste højst ejendommelige religiøse Værker. Man vil derved kunne gøre sig en Forestilling om denne Litteraturs store Rigdom og Udstrækning.

Prof. F. Jónsson grupperer disse Sagaer paa følgende Maade:

Biskupasögur: Sagaer om de islandske Biskopper og Kristendommens Fremskridt paa Island i de første Tider. Det er en Samling af forskellige Sagaer. Et af disse Sagaværker bærer Navnet

Hungurvaka (Hungervækkeren). Forfatteren har givet det dette Navn, fordi det skulde »vække Hunger« d. v. s. Lyst til at vide mere om de behandlede Bisper. Det maa, siger Sagamanden, være den første »Pligt at vide, hvorledes Kristendommen har vokset sig stærk i Landet, hvilke Bispesæder, der er oprettede, og hvilke betydelige Mænd Bisperne har været.«

Navnene paa de andre til Biskupa-Sögur henhørende Sagaer er følgende:

Pàlssaga: om Biskop Pàll Jónsson 1195—1211.

Þorlàks saga biskups ens helga: om den hellige Biskop Thorlak 1178—93.

Prests saga Guðmundar Arasonar: om den senere Holar Biskop Gudmund Arasón.

Þorvald þàttr vídförla: Fortællingen om Thorvald Vidførle og Sakserbispen Frederik, der virkede som Missionær paa Island.

Kristnisaga: Oversigt over Kristendommens Historie paa Island fra 980 til 1120.

Herefter følger et stort Antal Sagaer om hellige Mænd og Kvinder, baade selvstændige Arbejder og Oversættelser af Acta Martyrum og andre Kilder.

Lífs saga Jóans Baptista: Forfatteren ytrer, at han har paataget sig at samle fra forskellige Skrifter, Gregors Homelier, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus og andre, alt, hvad han har kunnet finde om Johannes den Døber. — Laterankonciliet 1215 omtales som en nylig forefalden Begivenhed.

Màríusaga: om Jomfru Maria, efter Evangelierne (Lukas og Mathæus), og »Evangelium de nativitate Mariæ.«

Pètrs saga Postola: Apostlen Paulus omtales ogsaa udførligt her.

Pàlssaga: om Apostlen Paulus, mest efter Apostlenes Gerninger.

Tveggja Postolasaga, Pètr ok Pàls: Tildels en Sammensmeltning af de to sidste.

Andrèássaga: om Apostlen Andreas.

Jónssaga Postola.

Jàkobssaga.

Tveggja postola saga, Jóns ok Jákobs: Tildels Gentagelse af de to sidste.

Tómàssaga.

Filippus ok Jàkobssaga.

Barthólómeússaga.

Matthíassaga.

Símonar saga ok Jude.

Mattheússaga.

Heilagra manna sögur: Sagaer om hellige Mænd og Kvinder. Et helt Bibliotek. Som Kilder er benyttede d. h. Gregors Diologer, Beda, d. h. Clemens Romanus (»Recognitiones«) og meget andet. Her finder vi blandt andre følgende Sagaer: Agatusaga, Agnesarsaga, Alexissaga, Ambrósiússaga, Antóniús s., Ágústínús s., Barbàru s.. Benedikts s., Blàsíús s., Cècílíu s., Díónýsíus s., Dóratéu s., Erasmus s., Grégóriús s., Káterínes., Laurentíuss., Lucíes., Malkúss., Margrètar s., Màríu s. egypzku, Marthe s. ok Magdalene, Martínús s., Maurítiús s., Maurús s., Nícolàs s. erkibyskups, Pàls s., eremíta, Plàcídús s., Quadraginta militum passio, Remigíús s., Sebastíànús s., Septem dormientes, Silvesters s., Stèphànús s., Theódórús s. erkibyskups, Vincencíús s., Vítús s., Clèmens s., Bàsilíus s., samt endelig Samlingsværket Vitae patrum. — Hertil kommer endvidere en Del Sagaer, som endnu den Dag idag ikke er udgivne, f. Eks. om den h. Anna, Egidiús. Kristoforus, Krysostomus (Jon Guldmund), Lazarús, Rochús og Servasíús.

Foruden alt dette omplantes paa islandsk Grund en Mængde theologiske Skrifter, blandt andre det berømte Værk af Honoríus Augustodunensis: »Eluci-

darius summam totius christianæ theologiæ complectens«.

Endvidere Værker af Hugo de sto Victore, af Prosper af Aquitanien, Pave Gregor den stores Dialogorum libri IV de vita et miraculis patrum Italicorum et de æternitate animarum«, Alcuins Værk »De virtutibus et vitiis« en Del af den h. Bernhard af Clairvaux Skrifter, f. Eks. »Meditationes piissimæ«, af den h. Isidor »De conflictu vitiorum et virtutum«, Homelier og Legender i stort Antal, baade Oversættelser og selvstændige Arbejder.

Det taler for det islandske Folks aandelige Bevægelighed og Dygtighed, at alle disse Værker begyndte at udkomme umiddelbart efter Kristendommens Indførelse og saa stadig forøgedes, som Tiden gik. Denne Litteratur udfoldede sig samtidig med den verdslige, uden at den ene generede den anden.

En hel Del af disse Skatte ligger endnu paa Bibliothekerne som Haandskrifter.

* * *

Skulde en og anden Læser maaske finde, at jeg i det foregaaende engang imellem har brugt vel stærke Ord for at lovprise den oldislandske Litteraturs Fortræffelighed, saa vil jeg til min Undskyldning minde om, at de fleste, der skriver om dette Emne, plejer at bruge endnu langt stærkere Udtryk. Man læse blot Oehlenschlägers, Grundtvigs, Worsaaes og andres Lovprisninger af disse gamle ærværdige Skatte. Der kaldes baade denne Litteratur og den islandske Fristat overhovedet med sine Love og Indretninger: »enestaaende«, »mageløs«, »uforlignelig«, »udødelig«, »Mid-

delalderens store Vidunder«, m. m. — Ja, der gives Forfattere, som ikke tager i Betænkning at erklære denne Litteratur for den smukkeste af al Litteratur paa Jorden. Dersom jeg nu maaske engang imellem er kommen til at bruge altfor stærke Ord, saa kan jeg da altid trøste mig med, at jeg dog i mine Udtryk for det meste ikke er gaaet slet saa vidt.

Efterskrift.

Da jeg i 1905 havde skrevet en Del om den oldislandske Litteratur i Tidsskriftet »Varden«, henvendte enkelte danske Bekendte sig til mig og spurgte, om det nu ogsaa var sandt, at denne gamle islandske Litteratur var saa fortræffelig, som jeg havde paastaaet. De havde ondt ved at tro det.

At f. Eks. Sagaerne, som paastaaet, virkelig skulde være »uopnaaede Mønstre«. — Og saa, at der rundt om i den civiliserede Verden gaves Hundreder af Lærde, Forfattere, Universitetsprofessorer etc., som stadig mere og mere beskæftigede sig med den islandske Litteratur. Det havde de aldrig hørt noget om. — Om det nu ogsaa var sandt.

Jeg maa først bemærke, at de, som gjorde mig disse Spørgsmaal, alle var Folk, som selv indrømmede, at de aldeles intet kendte til Sagen, at de aldrig havde beskæftiget sig med de Ting. — Det er altsaa ikke forunderligt, at saadanne Folk studser og har lidt ondt ved at tro Ting, som de hører eller læser om for første Gang i deres Liv.

Island er jo heller ikke meget bekendt blandt Ikke-Litterater, og de, som intet ved om denne fjærne Ø, end at der findes et Bjærg deroppe, som hedder Hekla, og en varm Kilde ved Navn Geysir, ser jo gerne ned paa dens Indbyggere som paa et Folk af Vilde, der er klædte i Skind, som gaar paa Jagt og Fiskeri, og som lugter — ikke af Litteratur, Poesi og Aandsdannelse — men af megen Tran og raadden Fisk. For dem er Islænderne intet andet end en Slags Eskimoer. Og det er jo ogsaa ganske forstaaeligt.

Hører man saa pludselig, at der hos disse ynkelige, stakkels Barbarer findes en i sin Art enestaaende, glimrende Litteratur, saa maa jo sligt forekomme som et Paradoks.

Og dog, jeg kan vistnok med fuld Føje staa ved mine Paastande. Alle Kendere paastaar jo, som allerede før bemærket, det selvsamme og ofte i langt stærkere Udtryk.

Man tillade mig her at anføre en ganske ny Udtalelse af en af Danmarks største Digtere, ja af en Mand, som vistnok af alle anses for at være Danmarks absolut største nulevende Lyriker. Holger Drachmann, som dengang opholdt sig i Wien, skrev, den 27de November 1904, i »Neue Freie Presse« en begejstret Artikel til Ære for I. C. Poestion, denne udmærkede Videnskabsmand, der synes at have gjort det til sit Livsværk ved fortrinlige Oversættelser at gøre saavel den gamle som den ny islandske Litteratur bekendt i de tysktalende Lande. — Drachmann siger her blandt andet: »Ich will die Behauptung wagen, dass Islands Literatur sowohl in der Grund-

sprache wie in Poestions unübertrefflichen Uebersetzungen die Botin einer neuen Aera, die Erneuerin der kränkelnden Literatur Europas sein wird«. . . . »Wir Skandinavier: Ibsen, Bjørnson, Drachmann, Strindberg, Arne Garborg, Heidenstam, Knut Hamsun — wir alle haben die Edda und die Sagas wie mit der Muttermilch eingesogen; wir haben — um eine isländische Metaphor zu gebrauchen — ‚von der hohen Bergfrau Brüsten getrunken' — und dieser Rausch dauert so lange wie das Leben selbst«.

Det er denne Rus, hvorom Drachmann taler, som jeg ovenfor kaldte for et Slags Trylleri, denne mærkelige Begejstring, som plejer at gribe dem, der lidt mere indgaaende har gjort sig bekendt med den islandske Litteratur. I tyske Bøger har man allerede et staaende Udtryk derfor; det kaldes »Der Islandszauber«. Jeg har endnu i de sidste Dage læst følgende i et tysk Blad: . . . »Dieser fast schon sprichwörtlich gewordene »Islandszauber« bestrickt alle die, welche »Frau Brunhilds Land« genauer kennen gelernt oder sich eingehender mit dessen geistiger Kultur beschäftigt haben«.

Som et yderligere Tegn paa den Interesse, som den islandske Litteratur stadig mere og mere glæder sig ved, kan jeg her anføre, at jeg, dengang mine førnævnte smaa Artikler i »Varden« begyndte at udkomme, modtog et ikke ringe Antal Breve fra gennemgaaende højt dannede Mænd, mest Universitetsprofessorer og Forfattere, hvori jeg i de forskelligste Udtryk fik Tak for, at ogsaa jeg havde søgt at gøre denne herlige Litteratur lidt mere bekendt, og hvor

jeg opfordredes til at blive ved med at skrive om dette Emne.

Alle disse Breve har glædet mig overordentlig meget, dog ganske særlig to af dem: det ene fra »En Rekrut fra 64«s højt ansete og elskværdige Forfatter, Oberst P. Fr. Rist; det andet fra den før omtalte udmærkede østerrigske Videnskabsmand »Regierungsrat« I. C. Poestion i Wien, den største ikke-islandske Kender af Islands gamle og ny Litteratur.

Af de talrige Breves Indhold vil jeg kun fremhæve følgende:

En tysk Universitetsprofessor i Göttingen beder mig i et meget elskværdigt Brev sende ham alt, hvad der i Fremtiden muligvis vil udkomme om dette Emne i »Varden«, for at han kan omtale det i tyske Tidsskrifter.

En bekendt Videnskabsmand i København skriver: »Idet jeg takker Dem for Deres Artikler, tilføjer jeg, at jeg saa meget mindre kan have noget at indvende mod Deres Begejstring for Deres Fødelands Litteratur, som jeg (ligesom De i »Varden« S. 57) betragter den islandske Prosalitteratur som den uden Sammenligning ypperste Række Prosafrembringelser fra Europas Middelalder.«

Jeg slutter med at anføre følgende Sætning, hvormed en anden højt anset dansk Videnskabsmand slutter sit yderst elskværdige Brev: »Paa Grund af dets høje Kultur anser jeg Island for den skønneste Juvel i Danmarks Krone«.

Som Prøve paa en islandsk Saga lader jeg her følge i sin Helhed Sagaen af Gunnlaug Ormstunge. Jeg har valgt den hovedsagelig paa Grund af dens Korthed, men ogsaa fordi den iøvrigt er et fuldendt Kunstværk. — P. A. Baumgartner siger om den, at man i hele den moderne Litteratur vilde have ondt ved at finde en Roman saa spændende og saa fint kunstnerisk skreven som netop den. — Oversættelsen er af N. M. Petersen: Islændernes Færd hjemme og ude. — Tredje Udgave ved Verner Dahlerup og Finnur Jónsson.

Fortælling om Gunlaug Ormstunge og Skjald-Ravn.

1. Thorsten og Jofrid.

Egils og Asgerds Søn Thorsten Egilsen boede paa Gaarden Borg i Borgetjord efter sin Fader. Han var en stor Høvding, en rig Mand, klog og sagtmodig; lignede hverken i Vækst eller Styrke sin berømte Fader*), men dog var han en særdeles kraftig Mand og afholdt af Folk; han var en tækkelig Mand med hvidt Haar og smukke Øjne. Hans Kone hed Jofrid, en Datter af Gunnar Hlifsen. Da Jofrid blev gift med Thorsten, var hun kun atten Aar gammel, og da havde hun allerede været gift før, nemlig med Tunge-Ods Søn Thorod, og hun var da Enke; hendes Datter af første Ægteskab hed Hungerd og blev opfødt paa Borg hos Thorsten. Jofrid var en mandig Kvinde; hun og Thorsten havde adskillige Børn.

2. Thorsten Egilsens Drøm.

En Sommer lagde der et Skib ind i Mundingen af Guvaa. Føreren hed Baard, og var en Nordmand; han var rig og temmelig til Aars, og en kløgtig Mand.

*) Thorstens Fader var Egil Skallegrimsen.

Thorsten red ned til Skibet; han plejede som Høvding at afgøre, hvorledes Købstævnet skulde være, og denne Rettighed udøvede han ogsaa her*). Nordmændene fik sig Ophold hist og her, hvor de kunde komme an; men Skibsføreren tog Thorsten selv imod, da han bad ham derom, og han var nu hos ham om Vinteren; temmelig ordknap var han, men Thorsten beværtede ham godt. Denne Nordmand havde megen Gammen af at tyde Drømme. Om Foraaret sagde Thorsten en Dag til ham, om han havde Lyst til at ride med ham op under Valfjæld, hvor Folk i Borgefjord havde deres Tingsted; thi han havde hørt, at hans Bodvægge der vare sunkne sammen. Nordmanden sagde ja, og de rede af Sted sammen, ledsagede af en af Thorstens Huskarle, til de kom op under Valfjæld til en Gaard, som hed Grenje, hvor der boede en fattig Bonde ved Navn Atle, der var Thorstens Landsæde**). Ham befalede Thorsten, at han skulde følge med dem og tage Skovl og Hakke med. Da de nu vare komne til Boderne, gave de sig alle til at arbejde og sætte Væggene i Stand; men da det var en hed Solskinsdag, bleve Thorsten og Nordmanden meget trætte. Da de nu vare færdige med Arbejdet, satte Thorsten og Baard sig i Boden, og den første faldt i Søvn og sov meget urolig. Baard sad hos ham, og lod ham drømme ud i Ro; og da han vaagnede, var han meget mødig. Nordmanden spurgte ham, hvad han havde drømt, siden hans Søvn var saa

---

*) Sammenlign Skildringen i Vatnsdølernes Saga (Side 29), i »Islændernes Færd hjemme og ude«, tredje Udgave.

**) Se Side 123, i »Islændernes Færd hjemme og ude.«

urolig; men Thorsten vilde ikke indlade sig derpaa, og svarede, at Drømme ikke havde noget at betyde. Da de rede hjem om Aftenen, spurgte Nordmanden endnu en Gang, hvad det var han havde drømt, og Thorsten svarede: »Skal jeg fortælle dig min Drøm, saa skal du ogsaa raade den og sige mig, hvad den betyder.« Baard lovede, at han vilde se hvad han kunde. »Min Drøm var,« vedblev da Thorsten, »at det forekom mig, at jeg var hjemme paa Borg; jeg sad uden for Hoveddøren og saa op paa Husene; og paa Mønningen saa jeg en fager og dejlig Svane, som det forekom mig hørte mig til, og som jeg holdt meget af. Men ned fra Fjældene kom der flyvende en stor Ørn, der fløj hen og satte sig ved Svanen og kælede for den; og hun, tyktes mig, syntes vel derom. Jeg lagde Mærke til, at Ørnen var sortøjet og havde Jærnkløer; men en flink Fugl syntes den mig at være. Dernæst saa jeg en anden komme flyvende fra Sønden; den fløj hid til Borg, satte sig paa Husmønningen hos Svanen og vilde ligeledes lokke for hende; ogsaa det var en stor Ørn. Men straks derpaa tyktes mig, at den Ørn, der var kommen først, begyndte at rejse Fjedre, da den anden kom til, og de stredes skarpt og længe, og jeg saa, at de begge blødte; men det blev Enden paa deres Strid, at de faldt begge, hver til sin Side, ned af Huset og vare da begge døde; men Svanen sad alene tilbage, og var meget bedrøvet. Og derefter saa jeg endnu en Fugl komme flyvende fra Vesterkanten; det var en Falk; den satte sig hos Svanen, og lod meget blid imod hende, hvorpaa de begge fløj bort i samme Retning, som Falken var kommen fra; og da vaagnede jeg. Denne Drøm er

sagtens umærkelig,« sluttede han, »og har vel Hensyn til Vindene, at de ville mødes fra de Verdenskanter, fra hvilke jeg saa Fuglene komme.« Baard sagde: »Det er ikke min Mening.« »Saa lad mig da høre,« sagde Thorsten, »hvad du efter dit Skøn finder deri.« Hvorpaa da Baard sagde: »Disse Fugle maa være Menneskers Fylgjer*); din Kone er frugtsommelig, og vil føde et smukt og fagert Pigebarn, som I begge ville holde meget af; til denne din Datter ville gæve Mænd bejle, som have hjemme paa de Kanter, Ørnene kom flyvende fra; de ville fatte stor Kærlighed til hende, og derpaa strides om hende, og begge tilsætte Livet derover; og saa vil en tredje Mand bejle til hende fra den Kant Falken kom flyvende, og ham vil hun blive gift med. Nu har jeg tydet din Drøm, saaledes som jeg tror det vil gaa.« Thorsten svarede: »Det er en slet og uvenlig Udlæggelse af min Drøm, og du forstaar vist ikke at tyde Drømme.« »Ja, ja da,« sagde Baard, »du vil selv komme til at erfare, hvorledes det gaar.« Fra den Tid kunde Thorsten ikke ret lide Nordmanden, der rejste sin Vej om Sommeren og heller ikke har mere at gøre med denne Fortælling.

3. Helga den Fagres Fødsel.

Om Sommeren vilde Thorsten ride til Tings, og sagde, før han tog hjemme fra, til sin Husfrue Jofrid: »Du er nu med Barn; hvis du kommer ned med en Pige, skal hun sættes ud, men bliver det en Dreng,

---

*) »Følgeaander«, Væsner, som troedes at følge Mennesket fra Fødselen til Graven, og som undertiden aabenbarede sig i synlige Skikkelser.

skal han leve.« Thi den Gang, medens hele Island endnu var hedensk, var det til Dels Skik, at fattige Folk, der havde mange at forsørge, lode deres Børn udsætte, endskønt det alligevel ansaas for en meget slet Gerning. Jofrid svarede ham derfor ogsaa: »Det er et stygt Ord af en saadan Mand, som du, og noget som du aldrig vil kunne bære over dit Hjerte, du, der er saa rig,« Men Thorsten svarede: »Du kender mit Sind, og ved, at det ikke vil gaa godt, naar min Vilje ej bliver opfyldt.« Derpaa red han til Tings; men Jofrid fødte imidlertid et overmaade fagert Pigebarn. Kvinderne vilde bringe hende det, men hun sagde, det ikke var værd, og lod Faarehyrden, der hed Thorvard, kalde, og sagde til ham: »Du skal tage min Hest, lægge Sadel paa, og bringe dette Barn over til Hjardarholt til Thorgerd Egilsdatter, og bede hende opføde det hemmelig, saa at Thorsten ikke faar noget at vide deraf. Med saa kærlige Øjne ser jeg paa dette Barn, at jeg ikke nænner, det skal udsættes. Her er tre Mark Sølv, som du skal have til Belønning; og Thorgerd skal forskaffe dig en Skibslejlighed og forsyne dig med Levnedsmidler til at rejse bort fra Landet.« Thorvard gjorde som hun befalede, red til Hjardarholt med Barnet, og overgav det til Thorgerd, der lod det opføde hos en af sine Landsæder i Hvamsfjorden; og Thorvard forskaffede hun Skibslejlighed i Skeljevig i Stengrimsfjord*), saa han om Sommeren rejste bort. Da Thorsten nu kom hjem fra Tinget, sagde Jofrid til ham, at Barnet var udsat, som han

*) En Havn ved den lille Gaard Skeljevig i Stengrimsfjord i Strandesyssel.

havde befalet; men om Hyrden sagde hun, at han var løbet sin Vej, og havde stjaalet hendes Hest og taget den med sig. Thorsten svarede, at hun havde handlet ret, og fik sig en anden Hyrde til sine Faar.

Nu hengik der seks Aar, i hvilke intet af dette kom op; da red Thorsten efter Indbydelse til et Gæstebud hos sin Maag, Olaf Høskuldsen paa Hjardarholt, som den Gang var den mest ansete af Høvdingene der vester paa. En af Gildesdagene sad Thorgerd i Højsædet og talte med sin Broder Thorsten, imedens Olaf var i Samtale med andre Mænd; lige over for dem paa Bænken sade tre Smaapiger. Da sagde Thorgerd: »Hvorledes, min Broder, synes du om disse tre Møer, der sidde her lige over for os?« »Meget godt,« svarede han, »men den ene er dog langt fagrere end de andre; hun har Olaf Paas Tækkelighed, men vi Myremænds skære Hud og Ansigtstræk.« Thorgerd sagde: »Deri har du Ret, min Broder, at hun har skær Hud og Aasyn efter os af Myremændsslægten; men det om Olafs Tækkelighed passer ikke, thi det er ikke hans Datter. »Hvorledes skal jeg forstaa det,« svarede Thorsten, »da hun jo dog er din Datter?« »Sandt at sige dig, Broder,« sagde hun, »saa er denne fagre Pige din Datter og ikke min;« hvorpaa hun fortalte ham alting, hvorledes det var gaaet til, og bad ham tilgive hende og hans Husfrue, at de saaledes havde skuffet ham. Thorsten svarede: »Jeg kan ikke vredes paa Eder over dette; og det gaar her som i de fleste Ting, at Skæbnen vil raade, og I have paa en god Maade bødet paa min Uforstand; saa godt synes jeg om denne Mø, at jeg anser det for en stor Lykke at eje saa fagert et

Barn. Hvad hedder hun?« »Hun hedder Helga,« svarede Thorgerd. »Helga den Fagre,« sagde Thorsten og tilføjede: »Gør nu alting i Stand saaledes, at hun kan tage hjem med mig.« Thorgerd gjorde saa. Ved Afskeden blev Thorsten fulgt ud med mange gode Gaver, og begav sig hjem med Helga, der nu paa Borg blev opdraget med megen Omhu og Kærlighed, og var meget afholdt baade af sin Fader og Moder og alle andre.

4. Gunlaug Ormstunge fæster Helga.

Paa denne Tid boede Illuge hin Svarte oppe paa Hvidaaside*) paa Gaarden Gilsbakke; han var den største Høvding i Borgefjord ved Siden af Thorsten Egilsen, og en særdeles mægtig Mand, meget haardsindet, og en god Støtte for sine Venner. Med sin Kone Ingeborg havde han mange Børn, blandt hvilke vi her nævne Sønnerne Hermund og Gunlaug, begge haabefulde Børn, og den Gang næsten voksne. Gunlaug i Særdeleshed udviklede tidlig sin Legemsstyrke og Vækst; han havde lysebrunt Haar, der sad godt, sorte Øjne, men en mindre veldannet Næse, dog behagelige Ansigtstræk; han var smal i Midje, hærdebred og velskabt; af Sind var han tidlig hæftig, haard og paastaaende; en stor Skjald, men som saadan temmelig bidende, og derfor kaldtes han Gunlaug Ormstunge**). Da han var femten Aar gammel, bad han sin Fader om Rejsepenge, og sagde, at han vilde rejse udenlands og se andre Folks Sæder. Men Illuge

*) Landstrækningen langs med Bredden af Hvidaa.

*) Slangetunge.

Bonde vilde ikke ret indlade sig derpaa, og mente, at han ikke vilde blive godt antaget udenlands, da han endnu ikke ret havde lært at skikke sig iblandt sine egne. Kort efter, da Illuge en Morgen var staaet op, og gik tidlig ud, saa han, at hans Udebur*) var lukket op; seks Varesække og Ridetøj vare lagte ud. Han undredes meget derover; og i det samme kom Gunlaug til, førende fire Heste, og sagde, at det var ham, der havde taget Sækkene ud. »Hvad vil du med dem?« spurgte Illuge. »Jeg vil have dem til min Rejse,« svarede Sønnen. »Du skal ingen Myndighed tiltage dig,« vedblev Faderen, »imod min Vilje, og ingensteds rejse, førend jeg vil«; hvorpaa han igen kastede Sækkene ind i Huset. Da red Gunlaug sin Vej, og kom om Aftenen til Borg, hvor han bad Thorsten Bonde, at han maatte blive der, hvortil han fik Lov; og han fortalte da Thorsten, hvorledes han var kommen i Uenighed med sin Fader. Thorsten sagde, at han maatte blive der saalænge han vilde, saa han forblev der et Aarstid og lærte Lovkyndighed af Thorsten, og var ogsaa vel lidt af alle andre. Jævnlig fornøjede han og Helga sig med at lege Tavl, og fattede straks Godhed for hinanden, hvilket siden viste sig. De vare næsten jævnaldrende. Helga var saa fager, at de kyndigste Mænd have anset hende for den dejligste Kvinde paa Island; hendes Haar var saa stort, at hun kunde hylle hele sit Legeme deri, og saa fagert som hamret Guld; der gaves ikke i Borgefjord og vide andensteds saa ønskeligt et Parti, som

*) Det Udhus, hvori allehaande Varer og Fødemidler bleve gemte.

Helga den Fagre. En Dag, da man sad i Stuen paa Borg, sagde Gunlaug til Thorsten: »Der er endnu et Afsnit i Loven, som du ikke har lært mig, og det er: hvorledes man skal fæste sig en Kone.« Thorsten svarede, at det var en ringe Ting, og lærte ham Fremgangsmaaden. Da sagde Gunlaug: »Lad os nu se, om jeg har forstaaet det ret! Jeg vil nu tage dig i Haanden, og lade som om jeg fæstede mig din Datter Helga.« Thorsten svarede, at det kun var til Unytte; men Gunlaug greb straks hans Haand, og sagde: »Føj mig nu dog deri!« »Saa gør da, som du vil,« sagde Thorsten; »men det skulle alle vide, som her ere stedte, at dette skal være en aftalen Sag*), og der skal ikke være nogen Underfundighed under.« Derpaa nævnede Gunlaug sig Vidner, og fæstede sig Helga, og spurgte Thorsten, om det saaledes var ret og lovligt i alle Maader; hvorpaa den anden svarede, at han havde baaret sig rigtig ad; og alle de tilstedeværende havde megen Gammen deraf.

5. Gunlaug rejser udenlands.

Kristendommen blev antaget paa Island, og alle Indbyggerne lode deres gamle Tro fare. Imidlertid opholdt Gunlaug sig i tre Aar snart paa Borg, snart hjemme hos sin Fader paa Gilsbakke. Han var nu atten Aar gammel, og hans Uregerlighed begyndte at sætte sig. Kort efter bad han atter sin Fader, at han maatte rejse udenlands, og denne havde nu intet

*) Jeg har her benyttet dette i gammel Dansk hyppig forekommende Udtryk, der betyder en Sag, der aldrig skal tales mere om, der skal være, som om den aldrig havde fundet Sted.

derimod, da Sønnen tyktes ham at te sig bedre. Illuge red derfor hjemme fra hen til en Mand, der hed Audun Festargarm*), der havde sit Skib staaende ved Mundingen af Guvaa, og købte sin Søn Halvpart i Skibet, hvorfor Gunlaug takkede ham, da han kom hjem. En af Illuges Hjemmemænd og hans nære Frænde, som var bleven opfødt der paa Gaarden, ved Navn Thorkel Svarte, gjorde sig rede til at rejse udenlands med Gunlaug, og sørgede for, at alle Varer og deslige bleve bragte om Bord pna Skibet, førend Gunlaug kom; thi medens de andre gjorde alting i Stand, opholdt han sig paa Borg, og havde mere Lyst til at tale med Helga, end at arbejde med Købmændene. En Dag spurgte Thorsten ham, om han vilde ride med ham op til hans Heste i Lange-Vatnsdal, hvortil Gunlaug straks var villig. De rede ene to til de kom op til Thorstens Sæter, hvor der stode fire af hans Stodheste, røde af Lød; men Hingsten især var meget smuk. Thorsten bød Gunlaug den**); men denne svarede, at han behøvede ingen Heste nu, da han vilde rejse udenlands. De rede nu videre til nogle andre Stodheste, en graa Hingst med fire Hopper, den bedste der var i Borgefjord. Og denne bad Thorsten Gunlaug at modtage. Men Gunlaug svarede, at han ligesaa lidet vilde have disse, som de andre. »Men hvorfor,« udbrød han, »byder du mig ikke det, som jeg gerne vil have?« »Hvad er det?« sagde Thor-

---

*) Se 3. Bind Side 191 i »Islændernes Færd hjemme og ude.«

**) Som en Ven og Velynder af Gunlaug vilde Thorsten give ham en eller anden god Foræring, førend de skiltes ad. Denne Dannished var almindelig,

sten. »Din Datter Helga den Fagre,« svarede Gunlaug. »Det lader sig ikke i en Hast afgøre,« sagde Thorsten, og gav sig til at tale om andre Ting; hvorpaa de igen rede hjemad langs med Langaa. Da sagde Gunlaug: »Jeg ønsker dog at vide, hvorledes du vil svare mig paa min Bejlen til din Datter Helga.« »Jeg bryder mig ikke om din Snak,« sagde Thorsten. »Det er mit Alvor,« svarede Gunlaug, »og ikke Snak.« »Du skulde først vide, hvad du selv vilde,« sagde Thorsten; »har du ikke besluttet at rejse udenlands, og nu lader du, som om du vilde bejle til en Kvinde; I passe ikke sammen, du og Helga, siden du er saa ustadig, og derfor bliver der intet af denne Sag.« »Hvor højt stiler du med din Datter,« sagde Gunlaug, »naar Illuge den Svartes Søn ikke tykkes dig god nok? Og hvem er her i Borgefjord, som staar højere end han?« Thorsten svarede: »Jeg anstiller ingen Mandjævning*); men var du en saadan Mand som din Fader, saa vilde du ikke blive afvist.« Gunlaug sagde: »Hvem her i Borgefjord vil du da heller give din Datter end mig?« Thorsten svarede: »Her er godt Mandevalg: Thorfinn paa Rødemel har syv Sønner, alle saa dygtige og dannede Mænd, som nogen kan ønske sig. og som ikke staa tilbage for dig.« Gunlaug sagde: »Ingenlunde kan Thorfinn lignes med min Fader. da selv du staar noget tilbage for ham; hvad vil du saaledes sammenligne med, at han paa Thorsnæsting vovede sig imod Thorgrim Gode og hans Sønner,

---

*) Sammenligning af Mænd, deres indre og ydre Egenskaber, deres Dygtighed, Formue o. desl. Saadanne Sammenligninger plejede, især ved Gilderne, at anstilles til Moro.

og drev det fuldt ud igennem, som Striden var om*).« Thorsten svarede: »Jeg fordrev Ønund Sjones Søn Steinar fra mine Enemærker, og det var ikke noget ringe Foretagende**).« »Ja,« sagde Gunlaug, »det kunde du takke din Fader Egil for, ellers var det næppe lykkedes dig; men iøvrigt vil kun faa Mænd komme godt fra at forskyde mig som Svigersøn.« »Brug dine Trusler,« svarede Thorsten, »deroppe mod Fjældbyggerne***); herude paa Myrerne kommer du ingen Vegne dermed.« Om Aftenen kom de hjem; men næste Morgen red Gunlaug op til Gilsbakke, og bad sin Fader ride med sig paa Frieri til Borg. »Du er dog ogsaa et vankelmodigt Menneske,« sagde Illuge; »nylig har du besluttet at rejse udenlands, og nu falder det dig ind, at du vil gaa paa Frieri; men jeg ved, at Thorsten ikke vil synes derom.« »Jeg vil gøre det alligevel,« sagde Gunlaug, »og du faar ingen Fred for mig, førend du følger med.« Illuge red da selvtolvte ned til Borg, og Thorsten tog meget venskabelig imod ham. Om Morgenen efter gav Illuge sig i Tale med Thorsten: »Jeg og min Søn have et Ærinde til dig,« sagde han. »Lad os gaa her op paa Borgen,«†) svarede Thorsten, »og der tale med hinanden.« De gjorde saa, og Gunlaug gik med dem. Da sagde Illuge: »Min Søn Gunlaug fortæller mig, at

---

*) Om denne Strid med de saakaldte Kjalleklinger, hvorved Illuge lagde Mod og Dristighed for Dagen, fortælles i Eyrbyggja Saga (se 3. Bind S. 20) i »Islændernes Færd hjemme og ude.«

**) Denne Strid er fortalt i Egils Saga (se 1. Bind S. 215 ff, sammesteds).

***) Hvor Gunlaug nemlig havde hjemme.

†) Klippen, hvoraf Gaarden havde sit Navn.

han har bejlet hos dig til din Datter, og jeg kommer nu for at høre, hvad der skal blive af den Sag; hans Slægt og vor Rigdom kender du, og jeg skal fra min Side ikke spare paa noget, hvorved han kan faa fast Ejendom, eller om jeg kan skaffe ham et Godord, hvis det kan befordre Sagen.« Thorsten svarede: »Jeg finder ikke noget at udsætte paa din Søn, uden at han forekommer mig saa ustadig; dersom han lignede dig i Sind, saa skulde jeg straks sige ja.« »Men det vil dog,« svarede Illuge, »gøre et Brud imellem os, hvis du ikke finder mig og min Søn passende til dit Svogerskab.« »Nu,« sagde Thorsten, »for dit Ords og for vort Venskabs Skyld skal din Søn have Løfte paa min Datter; men hun skal ikke være hans Fæstemø; hun skal vente paa ham i tre Aar, og imidlertid skal Gunlaug rejse udenlands, og danne sig efter andre Mænds Sæder; men kommer han da ikke her tilbage, saa skal jeg være løst fra al Forpligtelse.« Og efter at denne Bestemmelse var taget, skiltes de ad. Illuge red hjem, men Gunlaug ned til Skibet Og da de fik Bør, stak de i Søen, kom til Norge, og sejlede ind i Trondhjem til Byen Nidaros, hvor de lagde Skibet i Havn, og lossede deres Varer.

6. Gunlaug i Norge.

Over Norge regerede den Gang Erik Jarl Hakonsen og hans Broder Svend. Erik Jarl havde sit Sæde paa sin Fædrenegaard Lade*), og var en mægtig Høvding. Skule Thorstensen, Thorsten Egilsens Søn paa

*) Det berømte Jarlesæde i Trondhjem, hvor disse Jarles Fader Hakon Jarl boede.

Borg, var den Gang hos Jarlen og var hans Hirdmand, og stod i megen Anseelse. Gunlaug og Audun Festargarm gik med fem Mand ind paa Lade. Den første var iført en graa Kjortel og hvide Sokkebrog*); han havde en Byld paa Foden nede paa Vristen, hvoraf der flød Blod og Vor, naar han gik. De gik hen for Jarlen og hilste ham sømmelig. Han kendte Audun. og spurgte om Nyt fra Island; hvorpaa denne fortalte hvad han vidste. Jarlen spurgte derpaa Gunlaug, hvem han var, og han sagde ham sit Navn og sin Æt. »Skule Thorstensen?« sagde derpaa Jarlen, »hvad Slags Mand er denne paa Island?« »Herre,« svarede Skule, »tager vel imod ham! det er en Søn af en udmærket Mand paa Island, Illuge den Svarte paa Gilsbakke, og han er min Fosterbroder**).« Jarlen sagde: »Hvad er der med dit Ben, Islænding?« »Der er en Byld paa det, Herre,« sagde han. »Og du halter dog ikke?« sagde Jarlen. »Skulde jeg halte,« svarede Gunlaug, »saalænge begge mine Ben ere lige lange!« Da sagde en af Jarlens Hirdmænd, ved Navn Thorer: »Han slaar stort paa denne Islænding; det var ikke af Vejen, om vi forsøgte ham noget.« Gunlaug gav ham et Øjekast, og sagde:

I Hirden er der een,
som er fuld af Men,
Vogt jer for ham,
den sorte! Han er gram,

*) Eller Leistebrog, d. e. Benklæder og Strømper, som gik ud i eet.

**) Da Gunlaug havde opholdt sig saa meget paa Borg, var de ligesom opfostrede sammen.

Da vilde Hirdmanden gribe til sin Økse; men Jarlen sagde, han skulde være rolig; sligt skulde man ikke lægge paa Hjerte. »Hvor gammel er du, Islænding?« vedblev han. »Atten Aar,« svarede Gunlaug. »Saa vil jeg haabe, du ikke bliver atten til,« sagde Jarlen. Gunlaug sagde, men noget lavt: »Ønsk du ikke mig ondt, men tænk hellere paa dig selv!« »Hvad er det du der mumler, Islænding?« spurgte Jarlen. »Saadan som jeg tænker det burde være,« svarede Gunlaug, »at førend du ønsker ondt over mig, skulde du heller bede om Lykke for dig selv.« »Hvorom da?« sagde Jarlen. »At du ikke,« svarede Gunlaug, »skal faa en saadan Død, som din Fader Hakon Jarl«*). Jarlen blev ganske blodrød, og raabte: »Griber ham, denne kaadmundede Daare!« Da gik Skule hen til Jarlen og sagde: »For min Bøns Skyld, Herre, giv Manden Fred, og lad ham drage bort!« Jarlen sagde: »Saa lad ham skynde sig herfra, og aldrig mere komme i mit Rige, hvis han har sit Liv kært.« Da fulgte Skule ud med Gunlaug, og gik ned paa Bryggen, hvor der just laa en Englandsfarer, færdig til at lægge ud. Der fik Skule Gunlaug og hans Frænde Thorkel Svarte om Bord; men det andet Skib overgav Gunlaug tilligemed sit Gods til Auduns Omsorg. De sejlede nu ud i Englandshavet, og kom om Høsten til Bryggerne ved London, hvor de satte Skibet op.

*) Der, forfulgt af Olaf Tryggvesen, fandt Tilflugt hos sin Frille, men blev dræbt af sin egen Træl — en i og for sig haanlig Dødsmaade — i den Jordhule under Svinestien, hvori hun havde skjult dem.

7. Gunlaug i England.

Den engelske Konge Edelred*) Edgersen opholdt sig just denne Vinter i London. Gunlaug gik straks til Kongen, og hilste ham vel og værdig. »Hvad Landsmand er du?« spurgte Kongen; hvorpaa Gunlaug sagde det, og vedblev: »Jeg er kommen hid til Eder, Herre, fordi jeg har digtet et Kvæde om Eder, og ønsker, I vilde høre det.« Dette behagede Kongen; hvorpaa Gunlaug fremsatte Kvædet med Tække og Fynd. Kongen takkede ham for Kvædet, og gav ham til Digterløn en Skarlagenskappe, der helt igennem var foret med fortrinligt Skind og besat med Guldbræmmer ned til Skødet; og han gjorde ham tillige til sin Hirdmand, saa at Gunlaug om Vinteren levede vel anset hos Kongen. En Dag hændte det sig om Morgenen tidlig, at Gunlaug i en Gade mødte tre Mænd, hvis Formand, der kaldte sig Thororm, var en stor og stærk Mand med et afskrækkende Ydre. Han sagde til Gunlaug: »Hør engang, Normand! du kunde laane mig nogen Penge.« Hvortil Gunlaug svarede: »Dette er saa en egen Sag; hvorledes skulde jeg laane dig Penge, som jeg slet ikke kender noget til?« Da den anden imidlertid vedblev med sin Begæring, og lovede at betale Pengene tilbage paa en vis bestemt Dag, saa gav Gunlaug ham dem, og sagde, at han vilde vove paa det samme. Men kort efter, da Gunlaug kom til Kongen og fortalte ham Laanet, sagde Kongen: »Der har du baaret dig meget uforsigtigt ad; dette er en meget ond Mand, en stor Ransmand og Viking; giv dig ikke i Lag med ham!

*) Den Raadvilde.

Pengene skal jeg erstatte dig.« Hertil svarede Gunlaug: »Slet stod det til med dine Hirdmænd, hvis vi skulde anfalde uskyldige Mænd, og derimod lade os træde under Fødder af slige Voldsmænd; aldrig skal det ske.« Da han derfor kort efter traf Thororm, krævede han sine Penge; men den anden svarede, at han ikke vilde betale. Da kvad Gunlaug:

Dumt det er og daarligt,
dersom du mig mit Eje
nægte vil. thi næppe
nøjer jeg mig med Løgne.

Ej for intet kaldtes
ung jeg Slangetunge.
Nu jeg vil mig vise
værd det Navn, jeg bærer.

»Nu vil jeg byde dig en lovlig Afgørelse,« vedblev han; »enten skal du betale mig mine Penge, eller møde mig paa Holm*) efter tre Dages Frist.« Heraf lo Vikingen, og sagde: »Det har endnu aldrig nogen vovet før du, at æske mig til Holmgang, hvor megen Skade jeg end har tilføjet dem; jeg modtager din Udfordring.« Da Gunlaug nu fortalte Kongen, hvorledes det var gaaet, sagde denne: »Dette vil ikke løbe vel af, thi denne Mand døver alle Sværd. Du maa nu følge mine Raad; det Sværd, som jeg her giver dig, skal du kæmpe med, men vis ham det, som du ellers bruger.« Gunlaug takkede Kongen meget. Og da nu Holmgangen skulde gaa for sig, spurgte Thororm, hvorledes det Sværd var, som han agtede at stride

*) D. e. til Tvekamp.

med. Denne viste ham det, og trak det ud; men det Sværd, som Kongen havde givet ham, havde han hængende paa Armen i en Løkke. Da Vikingen saa Sværdet sagde han: »Det Vaaben er jeg ikke bange for;« hvorpaa han hug til Gunlaug, og splittede næsten ganske hans Skjold. Gunlaug hug straks igen til ham med Kongens Sværd; men Vikingen, som troede, at han brugte det, han først havde vist ham, dækkede sig ikke engang, og fik saaledes et dødeligt Saar. Ved denne Begivenhed indlagde Gunlaug sig megen Berømmelse saavel i England som andensteds. Om Foraaret, da Sejladsen begyndte, bad han Kong Edelred om Orlov til at sejle bort. Kongen spurgte ham, hvor han da vilde hen; hvortil Gunlaug svarede, at han vilde udføre sit Forsæt og et Løfte, han havde aflagt, at gæste tre Konger og to Jarler. Kongen gav sit Samtykke, og forærede ham en Guldring af seks Øres Vægt, men bad ham tillige om at komme tilbage om Høsten, da han ikke vilde undvære ham paa Grund af hans Idræt.*)

8. Gunlaug i Irland og Sverig.

Gunlaug sejlede nu med nogle Købmænd fra England til Dublin, hvor Kong Sigtryg Silkeskæg herskede: han var en Søn af Olaf Kvaaran og Dronning Kormlød, og var just den Gang nylig bleven Konge. Gunlaug gik straks ind for Kongen, hilste ham ærbødig, og blev vel modtaget. Derpaa vedblev han: »Jeg har et Kvæde at bringe Eder, Konge, og beder, at jeg maa faa Lyd til at fremsige det.« Kongen sagde: »Der

*) D. v. s. hans Skjaldegave.

har endnu aldrig nogen bragt mig et Kvæde; visselig vil jeg høre det!« Hvorpaa Gunlaug kvad en Drapa, hvis Omkvæd var:

Sigtryg fører Krig,
mætter Ulv med Lig.

Kongen takkede ham for Kvædet, kaldte sin Skatmester til sig, og spurgte ham, hvad Løn han skulde give derfor. »Hvad har I selv tænkt, Herre?« svarede denne. »Naar jeg giver ham to Knarrer,« sagde Kongen, »er det en god Betaling?« »Det er alt for meget, Herre,« svarede Skatmesteren; »andre Høvdinge give en eller anden Kostbarhed til Skjaldeløn, gode Sværd eller gode Guldringe.« Derpaa forærede Kongen ham en hel ny Klædning af Skarlagen, en med Guldbræmmer besat Kjortel, en Kappe med ypperligt Skind og en Guldring af en Marks Vægt. Gunlaug takkede ham for Gaverne, og sejlede efter nogen Tids Ophold til Orknøerne, hvor Sigurd Jarl Lødversen regerede. Ogsaa ham bragte han et Kvæde, hvilket var en veldigtet Flok*), for hvilken Jarlen gav ham en stor sølvbeslagen Økse til Kvædesløn; men uagtet Jarlens Tilbud vilde han ikke blive der, da han agtede sig til Sverig. Han gik da om Bord hos nogle Købmænd, der sejlede til Norge, og kom om Høsten til Kongehelle i Viken. Herfra fik han sig Førere op til Vester-Gøtland, og kom til Købstaden Skara. Sigurd Jarl, som havde sit Sæde der, var allerede til Alders. Ogsaa for ham fremsagde Gunlaug et Kvæde, der var en Flok, hvormed Jarlen var saa vel fornøjet, at

*) Et Digt uden Omkvæd.

han bad ham blive hos sig om Vinteren, hvilket Tilbud Gunlaug modtog. Om Vinteren holdtes der et stort Julegæstebud; og Dagen før Jul kom der tolv Mænd fra Norge; det var Sendebud fra Erik Jarl, som skulde bringe Sigurd Jarl Gaver. Jarlen modtog dem vel, og gav dem Julen over Sæde hos Gunlaug; der herskede megen Munterhed ved Gilderne. Gøterne talte da blandt andet om, at der var ingen større og berømtere Jarl end deres Sigurd, hvorimod Nordmændene mente, at Erik var langt ypperligere; herom kom de op at tvistes, og valgte Gunlaug til Voldgiftsmand. Da kvad han følgende:

Ret det er, at I roser,
raske Karle, Jarlen.
Han er nu graa, men Havets
høje Søer har han pløjet.
Gæveligt østerude
Erik dog endnu flere
— Plankerne prusted i Søgang —
prøvet har og kløvet.

Begge vare vel fornøjede med Afgørelsen, men især de norske Sendebud. De droge efter Julen tilbage igen med Foræringer til Erik Jarl, hvem de da ogsaa fortalte Gunlaugs Afgørelse. Jarlen, som fandt, at Gunlaug ved denne Lejlighed havde vist ham Hengivenhed og Venskab, ytrede da, at Gunlaug skulde finde frit og trygt Ophold i hans Rige; hvilket Gunlaug siden spurgte. Sigurd Jarl skaffede ham efter hans Begæring en Vejviser til Tiendeland i Svitjod.

9. Gunlaug drager til Kong Olaf den Svenske i Upsala.

Over Svitjod regerede den Gang Kong Olaf den Svenske, en Søn af Kong Erik Sejersæl og Skøgle-Tostes Datter Dronning Sigrid hin Storraade; det var en mægtig, anselig og stolt Konge. Gunlaug kom til Upsala om Foraaret, da de Svenskes almindelige Ting holdtes der. Paa samme Tid opholdt Islænderen Ravn Ønundsen sig hos Kongen. Hans Fader Ønund boede paa Gaarden Mosfjæld, var en rig Mand og havde Godordet der sønder paa Næssene*); han var gift med Geirny, en Sønnedatter af Molde-Gnup, der havde nedsat sig i Grindevig. Deres Sønner Ravn, Toraren og Endride vare alle haabefulde Mænd; dog var Ravn den ypperligste iblandt dem, en stor, stærk Mand, af smukt Udseende og en god Skjald. Saasnart han var fuldvoksen, foretog han sig Rejser imellem Island og Norge. Nu opholdt han sig, som sagt, hos Kong Olaf Svenske. Da nu Kongen havde modtaget Gunlaug vel og spurgt ham, hvem han var, og Gunlaug havde svaret, at han var Islænder, saa vendte Kongen sig til Ravn og sagde: »Hvad Slægt er denne Mand af paa Island?« Hvorpaa der rejste sig en stor, rask udseende Mand paa den lavere Bænk, gik hen for Kongen og sagde: »Herre! han er af god Slægt og selv en af de raskeste Mænd.« »Saa lad ham da gaa hen og tage Plads hos dig!« sagde Kongen. Hvorpaa Gunlaug sagde: »Jeg har digtet et Kvæde, Herre,

*) De sydvestligste Næs paa Island.

til Eder, og ønsker at I ville høre det.« Men Kongen svarede, at der nu ikke var Lejlighed til at høre paa Kvæder; det var bedst først at tage Sæde. De gjorde da saa; og Gunlaug og Ravn gave sig i Samtale med hinanden, og fortalte hinanden om deres Rejser. Ravn fortalte, hvorledes han Sommeren før var dragen fra Island til Norge, og i Begyndelsen af Vinteren fra Norge til Sverig; de bleve snart gode Venner. Men en Dag, da Tingtiden var ude, vare de begge, Gunlaug og Ravn, stedte for Kongen. Da sagde Gunlaug: »Nu vilde jeg ønske, Herre, at I ville høre paa mit Kvæde.« »Ja nok,« sagde Kongen. »Nu vil ogsaa jeg fremsige mit Kvæde,« sagde Ravn, »med Eders Tilladelse.« »Ogsaa det,« svarede Kongen. »Men dog jeg først,« sagde Gunlaug, »med Eders Tilladelse, Herre.« »Nej,« sagde Ravn, »mig tilkommer det først at fremsige mit Kvæde, da jeg først er kommen til Eder.« »Naar,« sagde Gunlaug, »har man nogensinde hørt, at vore Fædre kom sammen, og at min kom efter din? Aldrig! Og heller ikke nu skal det blive Tilfældet med os to.« »Lad os i det mindste,« sagde Ravn, »vise saa megen Belevenhed, at vi ikke give os til at trættes derom, men lade Kongen raade derfor.« Kongen sagde: »Gunlaug skal da kvæde først, thi han vil da blive vred, hvis han ikke faar sin Vilje.« Herpaa kvad Gunlaug sin Drapa; og da han var færdig, sagde Kong Olaf: »Nu, Ravn, hvorledes er dette Kvæde digtet?« »Godt, Herre,« svarede denne, »det er et Kvæde med store Ord, ikke kønt og noget stift i Form, som Gunlaug selv er af Sind.« »Nu skal du fremsige dit Kvæde, Ravn, sagde Kongen. Han gjorde

det. Og da det var ude, sagde Kongen: »Nu, Gunlaug, hvorledes er Kvædet digtet?« »Godt, Herre,« svarede han, »det er et fágert Kvæde, som Ravn er selv, men temmelig hverdags; og hvorfor,« vedblev han, »digtede du kun en Flok*) om Kongen? Tyktes dig ikke, han var en Drapa værd?« Ravn svarede: »Lad os nu ikke tale mere derom; der kommer vel den Tid, da vi kunne begynde herpaa igen,« og hermed ophørte deres Samtale. Kort efter blev Ravn Kong Olafs Hirdmand, og bad om Orlov til at rejse bort. Kongen tillod ham det. Og da han var færdig, sagde han til Gunlaug: »Det skal nu være ude med vort Venskab, siden du saaledes vilde nedsætte mig her for Høvdinger; og engang vil den Tid komme, da jeg skal tilføje dig ligesaa stor Vanære, som du agtede at tilføje mig her.« »Dine Trusler skræmme mig ikke,« svarede Gunlaug, »aldrig skulle vi mødes saa, at jeg i Anseelse staar tilbage for dig.« Kong Olaf gav Ravn gode Gaver ved Skilsmissen, hvorpaa han drog bort. Han rejste om Vaaren til Trondhjem, gjorde sit Skib færdigt, og sejlede om Sommeren til Island, hvor han landede i Lerevaag neden for Heden. Hans Frænder og Venner modtoge ham med Glæde; og næste Vinter blev han hjemme hos sin Fader.

Den Gang var Skafte Thorodsen Lovsigemand over Island. Hans Moder var en Sønnedatter af Molde-Gnup, saa at Skafte og Ønunds Sønner vare Søstersønner; og der herskede god Forstaaelse imellem alle

*) En Flok er, som nys bemærket, en Art mindre kunstigt og derfor mindre hædrende Digt, end Drapaen.

disse Frænder. Om Sommeren mødtes Ravn og Skafte paa Altinget; hvorpaa Ravn sagde til den anden, at han vilde have hans Hjælp til Frieri hos Thorsten Egilsen, til hvis Datter Helga han vilde bejle. Skafte indvendte vel, at hun jo allerede var lovet bort til Gunlaug Ormstunge; men Ravn sagde, at den Tid, som var aftalt imellem dem, nok var udløben nu, og at Gunlaugs Overmod var blevet endog større end før, saa han næppe vilde agte paa sit Løfte. Skafte lod da sin Frænde raade; og de gik med et stort Følge til Thorsten Egilsens Bod. Han modtog dem vel, og Skafte sagde: »Min Frænde Ravn vil bejle til din Datter Helga; hans Æt er dig vel bekendt, saavel som hans Formue, hans egen Dannished, og den Bistand han tør vente af sine mange Frænder og Venner.« Thorsten svarede: »Gunlaug har allerede faaet Løfte paa hende, og jeg vil holde alt det, som den Gang blev aftalt.« Skafte vedblev: »Ere nu ikke de tre Vintre forløbne, som da bleve aftalte imellem Eder?« »Jo,« sagde Thorsten, »men Sommeren er endnu ikke forbi, og Gunlaug kan endnu komme tilbage i Sommer.« »Men hvad Haab,« sagde Skafte, »kunne vi gøre os, hvis han ikke er kommen ved Sommerens Ende?« Thorsten svarede: »Vi mødes her nok igen næste Sommer, og da kunne vi se, hvorledes Sagerne staa; men nu nytter det ikke at tale mere herom.« Saaledes skiltes de ad, og man red hjem fra Tinget. Det blev imidlertid ikke ubekendt, at Ravn bejlede til Helga, som Gunlaug havde Løfte paa. Gunlaug kom ikke tilbage denne Sommer. Og den næste Sommer dreve Skafte og Ravn paa Altinget med al Iver paa Frieriet og sagde, at Thorsten nu

var løst fra alle sine Forpligtelser mod Gunlaug. Thorsten svarede, at han havde kun faa Døtre at sørge for og vilde nødig, at de skulde blive nogen Mand til Skam eller Skade; han vilde derfor først tale med Illuge Svarte. Det gjorde han da ogsaa, og sagde til ham: »Synes du ikke, at jeg nu er løst fra alle mine Forpligtelser mod din Søn Gunlaug?« »Visselig er du det,« svarede Illuge, »hvis du vil; og jeg ser ikke, hvad jeg kan gøre derved, da jeg ikke ret kender Gunlaugs Omstændigheder.« Thorsten gik da tilbage til Skafte, og de købsloge*) saaledes med hinanden, at Bryllupet skulde staa ved Vinterens Begyndelse hos Thorsten paa Borg, hvis Gunlaug ikke kom ud; Thorsten skulde være løst fra al Forpligtelse imod Ravn, hvis Gunlaug kom og krævede sin Brud. Derefter red man hjem fra Tinget; den ene Uge forløb efter den anden, men Gunlaug kom ikke, og Helga saa med Sorg sit Giftermaal i Møde.

10. Gunlaugs Rejser og Hjemkomst.

Om Gunlaug er nu at fortælle, at han rejste fra Sverig til England den samme Sommer, som Ravn drog til Island, og fik ved Skilsmissen gode Gaver af Kong Olaf. Kong Edelred modtog ham vel, og han var der om Vinteren i megen Anseelse. Den Gang**)

---

*) Underhandlede om Vilkaarene ved Giftermaalet; dette var nemlig et Køb, en Handel imellem Brudens Fader og hans Svigersøn eller dennes Slægtninge.

**) Dette beror paa en almindelig islandsk Fejlregning, idet man antog, at Svend Tveskæg, der i Virkeligheden døde 1014, var død flere Aar tidligere.

regerede Knud Svendsen, kaldet den Mægtige*), over Danmark: han havde nylig overtaget Riget som sin Fædrenearv, og truede stadig med at gøre et Tog til England, hvor hans Fader Svend, førend han døde der vester paa, havde vundet et stort Rige. Paa samme Tid var der ogsaa i England en stor Hær af danske Mænd, under Anførsel af Høvdingen Heming, en Søn af Strutharald og Broder til Sigvald Jarl; han styrede da det Rige, som Kong Svend havde vundet, for hans Søn Kong Knud. Om Sommeren bad Gunlaug om Orlov til at drage bort; men Kongen svarede, at det sømmede ham lidet, nu da England truedes med Ufred, at forlade Kongen, hvis Hirdmand han var. Gunlaug lovede da at blive, men udbad sig Orlov til næste Sommer, hvis de Danske ikke kom. Denne Sommer led, og Vinteren efter, og de Danske kom ikke. Efter Midsommer fik Gunlaug da Orlov af Kongen, sejlede til Norge, og kom til Erik Jarl paa Lade, som modtog ham vel, og bød ham være hos sig. Gunlaug takkede Jarlen for Tilbudet, men svarede, at han havde et vigtigt Ærinde paa Island, da han skulde besøge sin Fæstemø. Hertil svarede Jarlen, at alle de Skibe, der agtede sig til Island, nu vare borte; men en Hirdmand gjorde opmærksom paa, at Halfred Vandraadeskjald laa ude under Agdenæs**) endnu i Gaar. Dette fandt Jarlen rimeligt, da han først for fem Dage siden var sejlet bort, og han lod da Gunlaug bringe ud til Halfreds Skib. Halfred tog med Glæde imod ham. Det var langt ud paa Som-

*) Knud den Store.
**) Ved Mundingen af Trondhjems Fjord.

meren; de fik straks Bør fra Landet, og morede sig tit med hinanden. Halfred sagde til Gunlaug, om han havde hørt, at Ravn Ønundsen havde bejlet til Helga den Væne. Gunlaug svarede, at han havde hørt noget derom, men intet nøjagtigt. Halfred fortalte ham da hvad han vidste, samt hvorledes mange mente, at Ravn var en ligesaa dygtig Mand som Gunlaug. Denne svarede med en Vise:

Ænser saa lidt som den løje
Luftning nu en Uges
stride Østenstormes
stadige Piben om Skibet.
Bli'r jeg ej graa og gammel,
godt! Før Døden møde
end om mod Ravn jeg ringe
regnet blev og leved.

Halfred vedblev da: »Jeg vil ønske, Kammerat, at det maa gaa dig bedre med Ravn, end det gik mig. Jeg kom for nogle Aar siden med mit Skib til Lerevaag og skyldte en halv Mark Sølv til Ravns Huskarl, men forholdt ham den; da red Ravn til os med fyrretyve Mand, og hug Landtovet over, saa at Skibet drev op paa Stranden og havde nær sat til; jeg maatte da overgive Ravn Selvdømme og betale en hel Mark, og det er alt, hvad jeg kan fortælle om mine Handeler med ham.« Deres Tale faldt derefter paa Helga, og Halfred roste meget hendes Skønhed.

De landede fjorten Dage før Vinteren i Hraunhavn ved Melrakkaslette*) og lossede der. Der paa

*) Nord paa i Thingø Syssel, altsaa saa langt borte fra Thorstens Gaard Borg som vel muligt.

Sletten var en Bondesøn ved Navn Thord, der idelig gav sig i Brydeleg med Købmændene, og ingen kunde staa sig imod ham. Man magede det da saa, at Gunlaug skulde brydes med ham. Om Natten før paakaldte Thord Thor til Sejr, og om Morgenen, da de brødes, slog Gunlaug begge Fødderne fra Thord, saa han gjorde et svært Fald, men den Fod, som Gunlaug stod paa, gik af Led, saa at han faldt tilligemed Thord. Da sagde denne: »Maaske en anden Sag ikke gaar dig bedre.« »Hvilken da?« sagde Gunlaug. »Den Sag med Ravn Ønundsen,« svarede Thord, »hvis han nu til Vinter faar Helga hin Væne; jeg var tilstede i Sommer paa Altinget, da dette blev aftalt.« Gunlaug svarede ikke noget. Hans Fod blev da forbunden og trukken i Led og svulmede meget op. Gunlaug og Halfred forlode Sletten en Uge før Vinteren og kom til Gilsbakke den samme Lørdags Aften, da de paa Borg sade ved Gilde. Efter at Illuge med Glæde havde modtaget sin Søn, vilde denne straks ride ned til Borg, men hverken Illuge eller nogen af de andre fandt det raadeligt. Gunlaug blev fast ved sit Forsæt, men hans Fod var i en saadan Tilstand, at han, hvor lidet han end vilde vedgaa det, var aldeles uskikket til at rejse, hvorfor der heller ikke blev noget af. Halfred red om Morgenen hjem til Hredavatn i Norderaadal*), hvor hans Broder Galte Ottarsen bestyrede deres fælles Ejendomme.

11. Gunlaug møder Helga, og holder Tvekamp med Ravn paa Øksaraaholmen.

Om Ravn fortælles, at han sad og holdt Bryllupsgilde paa Borg; men de fleste sige, at Bruden var

*) I Myresyssel.

meget nedslaaet; saa det gik her, som det hedder i Ordsproget, at Ungdoms Kærlighed glemmes ikke. Saa gik det ogsaa hende. Ravn drog derpaa hjem til Mosfjæld med sin Kone Helga; men de havde kun været der en kort Stund, førend Helga vaagnede en Morgen tidlig, medens Ravn endnu sov, og han var meget urolig i Søvne; og da han vaagnede, fortalte han Helga sin Drøm og kvad følgende Vise:

I din Arm jeg tyktes
at jeg laa haardtsaaret,
og din Seng mig syntes
svømme af Blod i Drømmen.
og ej mer du mægted
mig at forbinde, Kvinde.
Hvad det saa varsler, ved jeg.
Varslet ej Fryd betyder.

Helga sagde: »Det skulde jeg aldrig sørge over; ilde have I sveget mig, og Gunlaug maa være kommen hjem.« Hun græd da meget; og kort efter spurgtes Gunlaugs Hjemkomst. Helga gjorde sig nu saa stridig imod Ravn, at han ikke kunde holde hende der hjemme, men maatte drage med hende tilbage til Borg, og alligevel havde han kun liden Glæde af deres Samliv. Om Vinteren efter skulde der staa et Bryllup paa Gaarden Skaanø*), da Sverting, en Sønnesøn af Molde-Gnup, skulde ægte Hungerd, en Datter af Tunge-Ods Søn Thorod og hans Kone Jofrid. Hungerds Frænde Thorkel paa Skaanø indbød ogsaa Illuge Svarte og hans Sønner; men da Illuge gjorde sig færdig til Rejsen, sad Gunlaug inde i Stuen og gjorde slet ingen

*) I nordre Reykedal sønden for Hvidaa.

Anstalter dertil. Illuge gik hen til ham og spurgte, hvorfor han ikke lavede sig til; men Gunlaug svarede, at han ikke vilde rejse med. »Jo vist skal du det, min Søn,« sagde Illuge; »tag dig ikke sligt saaledes til Hjerte, at du sørger over en enkelt Kvinde; lad, som du ikke ved, hvad der er sket; der vil aldrig skorte dig paa Kvinder at vælge imellem.« Gunlaug fulgte da sin Faders Vilje, og Gæsterne samlede sig til Gildet. Illuge og hans Sønner blev der anvist Plads i det ene Højsæde; Thorsten Egilsen, hans Maag Ravn og Brudgommens Følge i det andet Højsæde, lige over for Illuge. Kvinderne tog Sæde paa Tværbænken, og Helga den Fagre sad hos Bruden, Tit og ofte vekslede Helga og Gunlaug Øjekast, saa det gik, som det hedder i Ordsproget, at Øjnene røbe, om Kvinde elsker Mand. Gunlaug var da vel klædt, og bar hin gode Dragt, som Kong Sigtryg havde givet ham, saa han baade i denne Henseende og formedelst sin Styrke, Vækst og Skønhed udmærkede sig fremfor andre Mænd. Der herskede kun liden Glæde under Gildet. Den Dag, da man lavede sig til at tage bort, gik Kvinderne hver ad sine Veje for at berede sig til Hjemrejsen; og ved denne Lejlighed gik Gunlaug til Helga, og de talede længe sammen. Da kvad Gunlaug denne Vise:

Ravn dig tog, og triste
Timerne blev at leve.
tit for Slangetunge —
taget var Helga den fagre.

Kunde den Karrige blonde
Kræmmer min Tunge glemme!
Bort sit Barn det unge
bød din Fa'r som en Vare.

Da forærede Gunlaug hende den Kappe, som han havde faaet af Kong Edelred, og som var en stor Kostbarhed; hun takkede ham meget derfor. Derpaa gik Gunlaug ud, og der vare mange Heste komne i Tunet. Han sprang op paa en af dem, red i fuld Fart over Tunet hen til det Sted, hvor Ravn stod, saa han maatte springe til Siden. »Hvorfor springer du nu af Vejen, Ravn?« sagde han, »denne Gang har du intet at frygte for mig, men du ved, hvad du har fortjent.« Ravn svarede med et Vers, hvori han ytrede, at de ikke behøvede at strides; der var mange andre Kvinder at vælge imellem. Gunlaug svarede: »Man siger saa; det kan gerne være, at der er mange, men jeg synes det ikke.« Imidlertid løb Illuge og Thorsten til, for at hindre al Strid imellem dem. Derefter rede begge Parter hjem, og der forefaldt intet mærkeligt den Vinter. Men efter at Helga var kommen sammen med Gunlaug, kunde Ravn ikke mere nyde godt af hendes Omgang.

Næste Sommer red man til Tinge, mange i Følge som sædvanlig: Illuge Svarte med sine Sønner, Gunlaug og Hermund, Thorsten Egilsen og hans Søn Kolsvend, Ønund fra Mosfjæld med alle sine Sønner, samt nysnævnte Sverting. Skafte var da endnu Lovsigemand. En Dag paa Tinget, da dette var meget talrigt og alle Rettergangssagerne vare til Ende, kræ-vede Gunlaug sig Lyd og sagde: »Er Ravn Ønundsen her tilstede?« Han svarede ja. »Du ved,« vedblev derpaa Gunlaug, »at du har taget min Brud, paa hvem jeg havde Løfte, og yppet Fjendskab imod mig; derfor æsker jeg dig til Holmgang her paa Tinget efter

tre Dages Frist, her paa Øksaraaholm*).« Ravn svarede: »Det er et godt Bud, som man kunde vente af dig, og jeg er færdig, saasnart du vil.« Nu vare vel deres Frænder paa begge Sider meget misfornøjede dermed; men det var den Gang Lov, at enhver, der paa en eller anden Maade troede sig fornærmet, kunde æske sin Modstander til Holmgang. Efter tre Nætters Forløb gjorde de sig derfor rede til Holmgangen. Illuge Svarte ledsagede med et stort Følge sin Søn til Holmen, men Lovsigemanden Skafte fulgte Ravn, saavel som hans Fader og andre hans Frænder.

Hermund holdt Skjoldet for sin Broder Gunlaug, men Sverting for Ravn. Den, der blev saaret, skulde løse sig af Holmen med tre Mark Sølv. Ravn, som den der var udæsket, havde det første Hug, Han hug da i den øverste Kant af Gunlaugs Skjold; men da han havde hugget stærkt til, saa sprang hans Sværd itu under Hjaltet, og Spidsen deraf, som sprang tilbage fra Skjoldet, traf Gunlaug paa Kinden og gav ham et, skønt overmaade let, Saar. Begges Frænder og mange andre Mænd løb da imellem dem. Gunlaug sagde: »Nu erklærer jeg Ravn for overvunden, da han er vaabenløs;« men Ravn sagde: »og jeg erklærer dig for overvunden, da du er saaret.« Gunlaug var da særdeles hæftig og meget vred og sagde, at Striden endnu ikke var afgjort. Men hans Fader Illuge sagde, at de for denne Gang ikke skulde fortsætte den. Da svarede Gunlaug: »Jeg vil da ønske, min Fader, at Ravn og jeg maa mødes en anden Gang saaledes, at du er for langt borte til at skille os ad.« Saaledes

---

*) Hvor Tvekampe paa Altinget plejede at holdes.

skiltes de da for denne Sinde, og man gik tilbage til sine Boder. Næste Dag blev det i Lovretten vedtaget som Lov, at alle Holmgange skulde afskaffes paa Island, hvilken Beslutning blev tagen efter de bedste Mænds Raad, som da vare tilstede, og det vare de kyndigste, som den Gang vare i Landet. Denne Holmgang imellem Gunlaug og Ravn var saaledes den sidste, der er holdt paa Island.

En Dag da Brødrene Hermund og Gunlaug gik hen til Øksaraa for at to sig, gik der en Flok Kvinder paa den anden Side af Aaen, og iblandt dem Helga den Fagre. Hermund sagde da til Gunlaug: »Ser du Kvinderne og din Veninde Helga der paa den anden Side af Aaen?« »Visselig ser jeg hende,« svarede Gunlaug.

Derpaa gik de over Aaen, og Helga og Gunlaug taledes ved en Stund; og da de igen gik tilbage, stod Helga og stirrede længe efter Gunlaug. Han saa da tilbage over Aaen og kvad følgende Vise:

> Under den vænes hvalte
> hvide Pande blide,
> blændende, høgeblanke
> Blikke saa jeg straale.
> Grumt skal jeg og den gode,
> guldbaandbærende kære,
> linskrudlysende Kvinde
> lide for det siden.

Derefter red man hjem fra Tinget, og Gunlaug var hjemme paa Gilsbakke. En Morgen, da han vaagnede, vare alle de andre i Huset staaet op, og han alene laa endnu og hvilede sig i en Vraaseng inderst inde. Da kom tolv fuldvæbnede Mænd ind i Stuen; det var

Ravn Ønundsen. Gunlaug sprang straks op og fik fat i sine Vaaben; men Ravn sagde til ham: »Du har aldeles ingen Fare at frygte; dette er mit Ærinde hid: i Sommer paa Altinget æskede du mig til Holmgang, og fandt da selv, at Striden ikke blev afgjort. Nu vil jeg byde dig, at vi begge rejse udenlands i Sommer og holde Holmgang i Norge; der ville vore Frænder ikke hindre os.« Gunlaug svarede: »Det er et mandigt Forslag og et Kaar, som jeg gerne vil modtage; kom hid og tag til Takke hos os med hvad du ønsker.« Ravn takkede for det gode Tilbud, men afslog det for denne Gang og red bort; og saaledes skiltes de ad. Deres Frænder paa begge Sider vare meget misfornøjede over dette; men de kunde ikke gøre noget derved, da de begge selv vare saa opsatte derpaa; og desuden maatte Skæbnens Vilje heri, som i alt andet gaa i Opfyldelse.

12. Ravns og Gunlaugs Tvekamp i Norge.

Om Ravn er nu at fortælle, at han gjorde sit Skib færdigt i Lerevaag. To Mænd ved Navn Grim og Olaf, hans Fader Ønunds Søstersønner og begge brave Mænd, ledsagede ham. Alle hans Frænder tyktes at lide et stort Tab ved hans Bortrejse, men han angav som Grund til, at han havde æsket Gunlaug til Holmgang, at han ingen Glæde havde af sit Ægteskab med Helga, og sagde, at en af dem nødvendig maatte falde for den anden. Saasnart han fik Bør, sejlede han til Havs, og kom med sit Skib til Trondhjem, hvor han biede Vinteren over uden at høre noget til Gunlaug. Han ventede der ligeledes

om Sommeren, ja opholdt sig endnu næste Vinter i Trondhjem paa det Sted, som hedder Livanger*).

Gunlaug Ormstunge tilligemed Halfred Vandraadeskjald gik til Søs fra Sletten**), men de bleve meget silde færdige, og kom kort før Vinteren til Orknøerne. Sigurd Jarl Lødversen herskede den Gang over Øerne, og hos ham tilbragte Gunlaug Vinteren; og da Jarlen om Foraaret vilde begive sig paa et Hærtog, drog Gunlaug med ham. De hærgede om Sommeren vide omkring paa Syderøerne og i Skotlandsfjorde og holdt mange Kampe, i hvilke Gunlaug stedse viste sig som en tapper, rask og uforfærdet Mand. Sigurd Jarl vendte tidlig paa Sommeren tilbage; men Gunlaug begav sig om Bord hos nogle Købmænd, der sejlede til Norge, kom til Trondhjem og tilbragte Begyndelsen af Vinteren hos Erik Jarl paa Lade. Jarlen, der allerede var vel bekendt med den hele Handel imellem Ravn og Gunlaug, sagde til denne, at han forbød, at de holdt Kamp med hinanden der i hans Rige. Gunlaug svarede, at han jo havde at befale, og forblev der om Vinteren, men gav sig ikke synderlig af med nogen. Nu hændte det sig en Dag, at han gik ud med sin Frænde Thorkel Svarte. De gik et Stykke Vej bort fra Gaarden og fandt paa en Mark en Kreds af Mænd, inden for hvilken der stode to andre med Vaaben og fægtede paa Skrømt med hinanden. Den ene af dem skulde forestille Ravn, den anden Gunlaug; og de omkringstaaende sagde, at Islænderne gave kun smaa Hug og vare sene til at mindes deres Løfter. Gun-

*) Nu Levanger, en Købstad ved Trondhjems Fjord.
**) Melrakkaslette.

laug forstod nok, at alt dette var gjort ham til Spot og gik tavs bort; men kort efter sagde han til Jarlen, at han ikke længer kunde udholde hans Hirdmænds Haan og Spot for den Sag med Ravn, og bad Jarlen skaffe sig Vejvisere ind til Livanger. Og da Jarlen allerede havde faaet Efterretning om, at Ravn havde forladt Livanger og var taget længer øster paa til Sverig, saa gav han Gunlaug Orlov til at rejse, samt to Vejvisere med. Gunlaug drog da selvsyvende fra Lade ind til Livanger, hvor han kom om Aftenen, just som Ravn selvfemte havde forladt det samme Sted om Morgenen. Gunlaug drog da til Værdalen og kom altid om Aftenen til det Sted, hvor Ravn havde tilbragt Natten. Han fortsatte saa sin Rejse til den øverste Gaard î Dalen, ved Navn Sula, hvilken Ravn havde forladt om Morgenen. Han standsede ikke her, men rejste videre straks om Natten, saa at de om Morgenen ved Solens Opgang endelig fik Øje paa hinanden. Ravn var da kommen til et Sted, hvor der vare to Søer, og imellem Søerne jævne Marker, der kaldtes Gleipnissletten, men ud i den ene Sø gik et lidet Næs, der hedder Dingenæs*). Der paa Næsset blev Ravn staaende med sine Ledsagere, blandt hvilke ogsaa var hans Frænder Grim og Olaf. Da de mødtes, sagde Gunlaug, at det var vel, at de endelig traf hinanden; Ravn var ogsaa vel fornøjet dermed og sagde, at han nu maatte vælge selv, hvad han vilde, om de skulde stride alle eller kun de to. Gunlaug svarede, at han var vel fornøjet med hvilket det skulde

*) Disse Steder ligge højt oppe imellem Fjældene paa Grænsen af Norge og Sverig. Sula er den nuværende Sulstue.

være; men Ravns Frænder, Grim og Olaf, sagde, at de ikke vilde staa som rolige Tilskuere, medens de andre strede, og det vilde heller ikke Gunlaugs Frænde, Thorkel Svarte. Derpaa sagde Gunlaug til de Vejvisere, som Jarlen havde medgivet ham, at de skulde blive siddende og se til, uden at yde nogen af dem Hjælp men være Vidner til deres Møde; hvilket de ogsaa gjorde.

Derpaa gik de mod hinanden og stredes drabelig. Grim og Olaf gik begge imod Gunlaug ene og fægtede tappert, men Udfaldet blev dog, at han dræbte dem begge uden selv at blive saaret. Dette sander ogsaa Thord Kolbensen i det Kvæde, han digtede om Gunlaug Ormstunge. Imidlertid søgte Ravn og Thorkel Svarte imod hinanden; Thorkel blev fældet af Ravn og lod sit Liv, og saa gik det tilsidst alle deres Følgesvende, saa at de to vare ene tilbage. De anfaldt nu hinanden med svære Hug og drabelige Angreb, og bleve stedse hidsigere. Gunlaug førte da det Sværd, som Kong Edelred havde skænket ham, hvilket var et ypperligt Vaaben; med dette gav han omsider Ravn et svært Hug og afhug hans ene Ben. Ikke desmindre faldt Ravn ikke, men sprang hen til en Træstub og støttede Stumpen derpaa. Da sagde Gunlaug: »Nu er du ikke kampdygtig mere, og jeg vil ikke længer stride med dig læmlæstede Mand.« »Det er sandt,« svarede Ravn, »det er gaaet svært tilbage for mig; men endnu vilde jeg vel kunne due noget, naar jeg kunde faa noget at drikke!« »Svig mig da ikke,« sagde Gunlaug, »saa vil jeg bringe dig Vand i min Hjælm.« Det lovede Ravn; hvorpaa Gunlaug gik hen til en Bæk, fyldte Hjælmen og bragte den

til Ravn. Men idet denne rakte sin venstre Haand ud imod den, hug han i det samme, med Sværdet i den højre, Gunlaug saaledes i Hovedet, at han fik et meget svært Saar. »Ilde sveg du mig nu,« sagde da Gunlaug, »og umandig var dette gjort af dig, da jeg satte Lid til dit Ord.« »Jeg tilstaar det,« svarede Ravn, »men jeg kan umulig unde dig Helga den Fagres Favnetag.« De strede da endnu noget med megen Heftighed, men endelig gav Gunlaug Ravn Banesaar, saa han lod der sit Liv. Da gik Vejviserne, der havde været Tilskuere, frem, og forbandt Saaret i Gunlaugs Hoved.

Derpaa begrov de de døde, bragte Gunlaug op paa sin Hest, og kom med ham ned til Livanger, hvor han laa endnu i tre Dage og fik fuld kirkelig Betjening, derpaa døde han og blev begravet der ved Kirken. Alle beklagede meget baade Gunlaugs og Ravns Død, især formedelst de Omstændigheder, der havde været Aarsag dertil.

13. Helgas Død.

Om Sommeren førend Tidenden herom spurgtes ud til Island, havde Illuge Svarte en Drøm hjemme paa Gilsbakke. Det tyktes ham, at Gunlaug aabenbarede sig for ham i Søvne; han var ganske blodig og berettede ham i en Vise om sin Kamp med Ravn paa Dingenæs. Illuge kunde endnu huske Visen, da han vaagnede, og kvad den siden for andre. Og sønder paa Mosfjæld traf det sig saa, at ligeledes Ønund den samme Nat drømte, at Ravn aabenbarede sig for ham, og var ganske blodig, og kvad ligeledes en Vise,

hvori han fortalte, at Gunlaug havde dræbt ham med Sværd i Norge.

Næste Sommer paa Altinget sagde Illuge Svarte til Ønund paa Lovbjerget: »Hvilke Bøder vil du give mig for min Søn, som din Søn Ravn sveg imod al Tro og Love?« »Det er langtfra,« svarede den anden, »at jeg tror mig forpligtet til at give nogen Bod for ham, eftersom, jeg selv har lidt saa bitterlig ved dette Møde, men jeg forlanger heller ikke nogen Bod af dig for min Søn.« Illuge svarede: »Inden kort Tid vil da en Frænde af dig eller en af dine Slægtninge komme til at undgælde det.« Og om Sommeren efter Tinget var han altid meget nedslaaet; men om Høsten red han med tredive Mand fra Gilsbakke og kom om Morgenen tidlig til Mosfjæld. Ønund og hans Sønner undkom ind i Kirken; men to af hans Frænder bleve grebne af Illuge, der lod den ene dræbe, den anden fodhugge; hvorpaa han igen drog hjem, uden at Ønund kunde faa nogen Oprejsning herfor. Men Illuges Søn Hermund, der ikke kunde glemme sin Broder Gunlaugs Død, var imidlertid ikke fornøjet hermed, og ansaa ham endnu ikke for tilstrækkelig hævnet. Da han vidste, at Ønunds Brodersøn Ravn, der var en dygtig Sømand, havde sit Skib staaende oppe i Hrutafjord*), saa red han om Foraaret ganske alene nord over Holtevardehede**), saa til Hrutafjord og ud til Havnen Bordøre***), hvor Købmændenes Skibe laa.

*) Paa den nordlige Side af Landet (sml. Side 25 i »Islændernes Færd hjemme og ude«).

**) Som ligger imellem Borgefjord og Hrutafjord.

***) Se ogsaa Fortællingen om Vatnsdølerne, Side 25 i »Islændernes Færd etc.

Mange af Købmændene vare da næsten færdige, men Føreren Ravn var paa Land med adskillige andre Mænd. Hermund red hen til ham, gennemborede ham med sit Spyd og red straks igen bort, men Ravns Staldbrødre undlod af Forfærdelse over hans Daad at tænke paa Modværge eller at sætte efter ham. Heller ikke for dette Drab blev der givet Bøder, og hermed ende Stridighederne imellem Illuge Svarte og Ønund paa Mosfjæld.

Thorsten Egilsen giftede siden sin Datter Helga med en Mand, der hed Thorkel Halkelsen, som boede ude i Hraundalen*), og hun flyttede hen til ham og forestod hans Hus; men skønt det var en rask Mand, der tillige var en god Skjald — de havde ogsaa adskillige Børn med hinanden — saa kunde hun dog ikke ret komme til at holde af ham; thi hun kunde aldrig slaa Gunlaug af sine Tanker, skønt han var død. Hendes største Glæde bestod i at fremtage den Kappe, Gunlaug havde foræret hende, og at brede den ud for sig; hun sad da længe og stirrede paa den. Engang kom der en svær Sygdom der paa Gaarden, som mange laa og tæredes af en lang Tid. Ogsaa Helga blev angreben, men var dog endnu oppe. En Lørdag Aften sad hun i Ildhuset og hvilede sit Hoved paa sin Husbonds Knæ. Hun lod da Gunlaugs Kappe tage frem, og da den blev bragt hende, satte hun sig op, bredte den ud for sig og stirrede en Stund paa den; derpaa sank hun tilbage i sin Husbonds Skød og var da afsjælet. Thorkel kvad da følgende Vise:

*) I Myresyssel.

Sukket hun drog, det sidste;
savnende i Favnen
tog jeg min Hustru. Herren
hented min Viv fra Livet.
Tung hendes Død mig tykkes.
Tungere Livet bliver,
ved jeg, skal jeg varigt
være foruden den kære.

Helgas Lig blev ført til Kirken, og hendes Død vakte, som man kan tænke, en almindelig Sorg.

Og her ender nu Fortællingen om Gunlaug Ormstunge.

